

SEMANTIC DEMARCATION OF THE CONCEPTS OF ENDONYM AND EXONYM PRISPEVEK K POMENSKI RAZMEJITVI TERMINOV ENDONIM IN EKSONIM

Drago Kladnik

BLAŽ KOMAC

Bovec – Flitsch – Plezzo je mesto na zahodu Slovenije.
Bovec – Flitsch – Plezzo is a town in western Slovenia.

Semantic Demarcation of the Concepts of Endonym and Exonym

DOI: 10.3986/AGS49206

UDC: 81'373.21

COBISS: 1.01

ABSTRACT: This article discusses the delicate relationships when demarcating the concepts of endonym and exonym. In addition to problems connected with the study of transnational names (i.e., names of geographical features extending across the territory of several countries), there are also problems in ethnically mixed areas. These are examined in greater detail in the case of place names in Slovenia and neighboring countries. On the one hand, this raises the question of the nature of endonyms on the territory of Slovenia in the languages of officially recognized minorities and their respective linguistic communities, and their relationship to exonyms in the languages of neighboring countries. On the other hand, it also raises the issue of Slovenian exonyms for place names in neighboring countries and their relationship to the nature of Slovenian endonyms on their territories. At a certain point, these dimensions intertwine, and it is there that the demarcation between the concepts of endonym and exonym is most difficult and problematic.

KEY WORDS: geography, geographical names, endonym, exonym, exonimization, geography, linguistics, terminology, ethnically mixed areas, Slovenia

The article was submitted for publication on May 4, 2009.

ADDRESS:

Drago Kladnik, Ph. D.

Anton Melik Geographical Institute

Scientific Research Center of the Slovenian Academy of Sciences and Arts

Gospodarska ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

E-mail: drago.kladnik@zrc-sazu.si

Contents

1	Premises	395
1.1	Terminology	396
2	Brief Historical Background	396
3	The Perspective from Slovenia Outwards	397
4	The Perspective on Slovenia from Outside	400
5	Issues Connected with the Suitability of Slovenian Endonyms in Cross-Border Areas and Endonyms in Minority Languages in Slovenia	409
6	Conclusion	414
7	References	414

1 Premises

The essence of the nature of the endonym was discussed by Paul Woodman in the abstract to his systematic and, in places, somewhat »poetic« paper (Woodman 2009): »... *The endonym is the basic toponymic exemplar and as such it needs to be understood properly. To do so we need to appreciate the context of space and place that produces it. Most endonyms arise from the elemental human relationship with space and place, and possess an intrinsic and enduring value which cannot normally be either bestowed or removed by political arbitrariness...*«

He continues by further developing his thoughts on the nature of the endonym: »... *Endonyms are indisputably names created in and arising from within the locality, rather than names attributed from the outside (this latter characteristic being the classic mark of the exonym). ... These names are endonyms irrespective of the manner in which they manifest themselves: they may be written or spoken; in an official language or in a well-established language; in a standard form of one of these languages or even in a dialect form of one of these languages. The process is social, emotional, even spiritual, and the resulting names are truly endonyms. ... This inevitably leads us to the realization that the official authority with overall governing competence over these localities – usually the State – does not usually play an initial role in the creation of an endonym. An endonym is most frequently the product of a »bottom>up« approach to toponyms, with the people on the spot being its originators and determiners. An endonym can originate as an item of personal or locally collective property, a reflection of the individual's right to choose the name and the language (or dialect thereof) by which he denotes his local geographical features. However, in certain socio-political environments, it can be the State that determines the endonym ... only the State can determine which endonyms are official; this will be a natural by-product of whatever laws determine the official language or languages of that State. Also, the State will have a role in determining which endonyms are standardized, perhaps by legislation concerning orthographic rules – without proper accordance to the appropriate orthographic rules an endonym will not be standardized. But even those endonyms which fall outside the »official« and »standardized« categories remain, quite simply, endonyms; albeit unofficial and non-standardized, and albeit very possibly of severely limited value outside their own immediate locale. ... Thus we can say that endonyms are a factor of terrain and language, not of politics. The processes that create endonyms work independently of State authority and do not depend on the existence of any particular State. ... It is of course important that, if a language is not actually official, it should at least be well-established before its toponyms can be considered as endonyms. Migrant or seasonal populations are not sufficiently well-established for their language names. However, such communities may well take root over time...*«

Woodman's exceptionally well-considered premises are complemented by some comprehensive thoughts by Peter Jordan that in an otherwise concrete observation address the nature of the exonym. These remarks are of key importance for understanding our thoughts on the issue of delimiting endonyms and exonyms: »... *The naming of persons, animals, things as well as geographical features (as mental constructs) is an act of appropriation. This affects also exonyms and is not the least the reason, why they are politically such a sensitive matter. To use exonyms as if they were endonyms (under the pretext that these places were »in our hands earlier« or that there were still splinters of a certain linguistic community there) aggravates this effect. ... This affects also names in minority languages. Bilingual or multilingual naming frequently stirs up conflict. It is felt as an expression of the fact that ownership or dominance is not only in the hands of one group, but that another group claims to define or to share the identity of a place...*« (Jordan 2009).

Our observations do not address the nature of endonyms and exonyms in the function of transboundary names, but deal with the sensitive relationship in demarcating endonyms and exonyms in the case of nation-states, in which we consciously limit ourselves to place names in Slovenia and neighboring countries. As examples from the entire corpus, we generally cite a selection of ten of the most characteristic name forms; if there are fewer, all of the appropriate names are cited. On the one hand, this raises the question of the nature of endonyms in Slovenia in the languages of officially recognized minorities and their respective linguistic communities, and their relationship to exonyms in the languages of neighboring countries. On the other hand, this raises the issue of Slovenian exonyms for place names in neighboring countries and their relationship to the nature of Slovenian endonyms on their territories. At a certain point, these dimensions intertwine, and it is there that the demarcation between the concepts of endonym and exonym is most difficult and problematic. Because of changes in ethnic composition, certain names change from endonyms into exonyms, and certain others acquire the characteristic of historical names.

1.1 Terminology

Official definitions of the terms »exonym,« »endonym,« and »historical name« are published in the volume *Pogledi na podomačevanje zemljepisnih imen* (Views on Adapting Geographical Names; Kladnik 2007, 16, and 24) in a form adjusted to Slovenian users. This volume also contains a detailed description of some open issues and conceptual predicaments connected with semantically demarcating the concepts of endonym and exonym (Kladnik 2007, 32–43).

The expression »transboundary name« first appeared in 2007 in an official UNGEGN document (Glossary of Terms ... 2007), in which its definition was provided alongside 17 other expressions on a terminological »waiting list.« If they prove to be completely suitable, they will be included in the lexicographical material of one of the following editions of the glossary.

The currently valid definitions adapted to Slovenian users include the following (Glossary of Terms ... 2007):

- **Exonym:** Name used in a specific language for a geographical feature situated outside the area where that language is widely spoken, and differing in its form from the respective endonym(s) in the area where the geographical feature is situated. *Examples:* English **Warsaw** for Polish *Warszawa*, French **Londres** for English *London*, German **Mailand** for Italian *Milano*, and Slovenian **Dunaj** for German *Wien*, **Burgundija** for French *Bourgogne*, **Skalno gorovje** for English *Rocky Mountains*, and **Kitajska** for Chinese *Zhongguo*.
- **Endonym:** Name of a geographical feature in an official or well-established language occurring in that area where the feature is situated. *Examples:* **Vārānasi** (not *Benares*), **Aachen** (not *Aix-la-Chapelle*), **Krung Thep** (not *Bangkok*), **Yerushalayim** (not *Jerusalem*), **Ljubljana** (not *Laibach*).
- **Trans-national name:** Name of a topographic object or geographical feature extending over two or more countries. These are generally rivers and mountain ranges. *Examples:* **An-Nil** (Slovenian: *Nil*), **der Rhein** (*Ren*), **Cordillera de los Andes** (*Andi*), and **the Alps** (*Alpe*).
- **Historical name:** Toponym found in historical document(s) and no longer in current use. *Examples:* **Luwigana** for *Ljubljana*, **Monakovo** for *Munich*, **Oksus** for *Amu Darya*, **Helespont** for the *Dardanelles*.

2 Brief Historical Background

The Slovenians settled the eastern Alps, the edges of the Pannonian and Friulian lowlands, and the western part of the Dinaric Alps between the second half of the sixth century and the ninth century. The area they settled was significantly larger than today's ethnic Slovenian territory. The greatest contraction of Slovenian settlement occurred to the northwest, north, and northeast of present-day Slovenia due to German medieval colonization and subsequent Germanization, as well as Hungarianization after the arrival of the Magyars. The border towards Friuli and Italy to the west and southwest, as well as with the linguistically related Croats to the east, southeast, and south, was considerably more stable (Ilustrirana zgodovina Slovencev 1999).

Historically, most of present-day Slovenia was long a part of Austria. Only the extreme northeastern area of Prekmurje was part of Hungary, whereas the extreme western and southwestern part belonged to the Republic of Venice. The Slovenians were actively involved in international trends and developments, and so they gradually nativized the names of settlements with historical, commercial, trade, administrative, religious, or some other significance, and other geographical features. It was completely logical that nearby places were most subject to this type of Slovenianization. Historical sources attest to a tradition more than two centuries old of Slovenianizing many Central European geographical names (Orel 2003).

In the High and Late Middle Ages, feudal lords colonized some sparsely settled parts of Slovenia with German-speaking serfs, especially from Carinthia and Tyrol (Mihelič 1998). They contiguously settled in the Sora Plain (and were soon Slovenianized), the Bača Gorge, the headwaters of the Selška Sora River in the southern part of the Julian Alps (where they persisted until the mid-nineteenth century), and the Kočevje region, where a contiguous linguistic enclave survived until the Second World War, when as part of an agreement between the Germans and Italians nearly all of them were relocated to southern Styria, which was part of the German Reich at that time (Ferenc and Šumrada 1991; Urbanc 1998). Prior to this, the Slovenian inhabitants there had been exiled to Serbia.

During this entire time, the German population also lived in Slovenian towns, where they generally comprised a higher social and economically stronger stratum of the population. The towns were the focal points of semi-planned Germanization, the proponents of which became the victims of political and ide-

ological reprisals after the founding of Yugoslavia and the political emancipation of the Slovenians, as well as after the Second World War.

The Italian population in coastal towns and the surrounding countryside experienced a similar fate when, following the London Memorandum in 1945, the majority more or less voluntarily emigrated to Italy. Although one-third of today's Slovenia was under Italy during the interwar period, the Slovenian population preserved its contiguous settlement because the Italians that settled there comprised only civil administrators and the military.

3 The Perspective from Slovenia Outwards

The greatest number of Slovenian exonyms in neighboring countries is found in Austria and Italy, and considerably fewer in Croatia and Hungary. We are speaking here about true exonyms that apply to major settlements outside of current Slovenian ethnic territory, although they are often in its vicinity, and so the Slovenian population is (or was) in close contact with them. Characteristic Slovenian exonyms in Austria (names with a clear Slovenian etymology are marked with an asterisk) are Althofen (**Stari Dvor**), Brückl (**Mostič**), Feldkirchen (**Trg**), Graz* (**Gradec**), Leibnitz* (**Lipnica**), Milstatt (**Milštat**), Sankt Veit an der Glan (**Šentvid ob Glini**), Spittal an der Drau (**Špital ob Dravi**), Vienna (**Dunaj**), and Wolfsberg (**Volšperk**), and those in Italy are Aquileia (**Oglej**), Cervignano del Friuli (**Červinjan**), Cormòns (**Krmin**), Gemona del Friuli (**Gumin**), Grado* (**Gradež**), Moggio Udinese (**Možnica**), Pontebba (**Tablja**), Rome (**Rim**), Udine (**Videm**), and Venice (**Benetke**). In Croatia there are only six modern Slovenian exonyms (Cigale's *Atlant* [Atlas; 1869–1877] contained considerably more; e.g., Baker for Bakar, and Osek for Osijek): Brod na Kupi

Figure 1: Slovenian exonyms in neighboring countries are written in parentheses, as are also Slovenian endonyms there (Veliki atlas sveta 2005, 65).

◀ Figure 2: Geographical names in western Austrian Carinthia. Exonyms are in parentheses and endonyms are written after a slash and the majority-language name (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008).

(**Brod na Kolpi**), Karlovac (**Karlovec**), Pula (**Pulj**), Rijeka (**Reka**), Sisak (**Sisek**), and Zadar (**Zader**), and in Hungary only four: Budapest (**Budimpešta**), Szentgotthárd (**Monošter**), Szombathely (**Sombotel**), and Sopron (**Šopron**); it should be noted that Szentgotthárd is on the extreme edge of Slovenian ethnic territory and serves the function of an ethnic center for the Slovenians of the Rába Valley.

There are especially many toponyms in Austria with an obvious Slovenian etymology (Čop 1975, Bergmann 2005); these are marked as being different from German names, but over the course of time have spontaneously become part of the German linguistic environment and there simply are no Slovenian exonyms for them. Characteristic examples can be found in southern Styria, northern and western Carinthia, and East Tyrol. In the Möll Valley south of Mount Großglockner and near Lienz in East Tyrol alone the following place names of Slovenian origin can be found (Internet 1): **Döllach** (Slovenian 'Dole'), **Göriach** 'Gorje', **Görtschach** 'Goriče', **Lassach** 'Laze', **Mörtschach** 'Merče', **Prappernitze** 'Praprotnice', **Rojach** 'Roje', **Sagritz** 'Zagorica', **Stranach** 'Strane', and **Untersagritz** 'Spodnja Zagorica'.

In Austria, Italy, and Hungary there are plentiful Slovenian endonyms in border regions that still have contiguous Slovenian settlement. The official status of the Slovenian minorities varies in different countries. Because this ethnic territory is shrinking due to continual planned assimilation policies, some settlement names are gradually acquiring the character of exonyms. One such example is one of the historical centers of Slovenian identity, Klagenfurt/**Celovec**, the capital of the Austrian state of Carinthia (*Kärnten*), which today lies outside contiguous Slovenian ethnic territory. Nonetheless, because of its etymology, its historical role, and its still active central function (including for Slovenians), we include it among Slovenian endonyms for the time being.

In addition, there are characteristic Slovenian endonyms in the southern part of the Austrian states of Carinthia (*Kärnten*) and Styria (*Steiermark*; Furlan et al. 2008): Bad Eisenkappel/**Železna Kapla**, Bad Radkersburg/**Radgona**, Bleiburg/**Pliberk**, Eibiswald/**Ivnik**, Ferlach/**Borovlje**, Globasnitz/**Globasnica**, Hermagor/**Šmohor**, Leutschach/**Lučane**, Villach/**Beljak**, and Völkermarkt/**Velikovec**.

Figure 3: Geographical names in the ethnically Slovenian Rába Valley; many settlements in the Austrian state of Burgenland also have Slovenian names (Kozar-Mukić 1998).

Characteristic Slovenian endonyms in Italy are distributed along the entire Italian-Slovenian border (Furlan et al.): Basovizza/**Bazovica**, Cividale del Friuli/**Čedad**, Gorizia/**Gorica**, Lucinico/**Ločnik**, Monfalcone/**Tržič**, Prosecco/**Prosek**, Tarvisio/**Trbiž**, Trieste/**Trst**, Valbruna/**Ovčja vas**, and Villa Opicina/**Opčine**.

All of the Slovenian endonyms in Hungary are located in the exclusively rural Slovenian Rába Valley north of the tripoint between Hungary, Austria, and Slovenia (Kozar-Mukič 1998): Alsószőlnök/**Dolnji Senik**, Apátistvánfalva/**Števanovci**, Felsőszőlnök/**Gornji Senik**, Orfalu/**Andovci**, Rábatótfalu/**Slovenska ves**, Ritkaháza/**Ritkarovci**, Szakonyfalu/**Sakalovci**, and Permise/**Verice**. For the entire Slovenian ethnic community in the Rába Valley, which speaks the Prekmurje dialect and does not entirely understand standard colloquial Slovenian, the administrative measure that combined the settlements of Permise/Verice and Ritkaháza/Ritkarovci into a combined settlement named Kétvölgy/**Verice-Ritkarovci** – literally, ‘two valleys’ in Hungarian – was a difficult blow because it was a departure from the traditional naming of the settlement. In the ethnically Slovenian Rába Valley, as in other cross-border areas, there are also a large number of Slovenian choronyms and other geographical names.

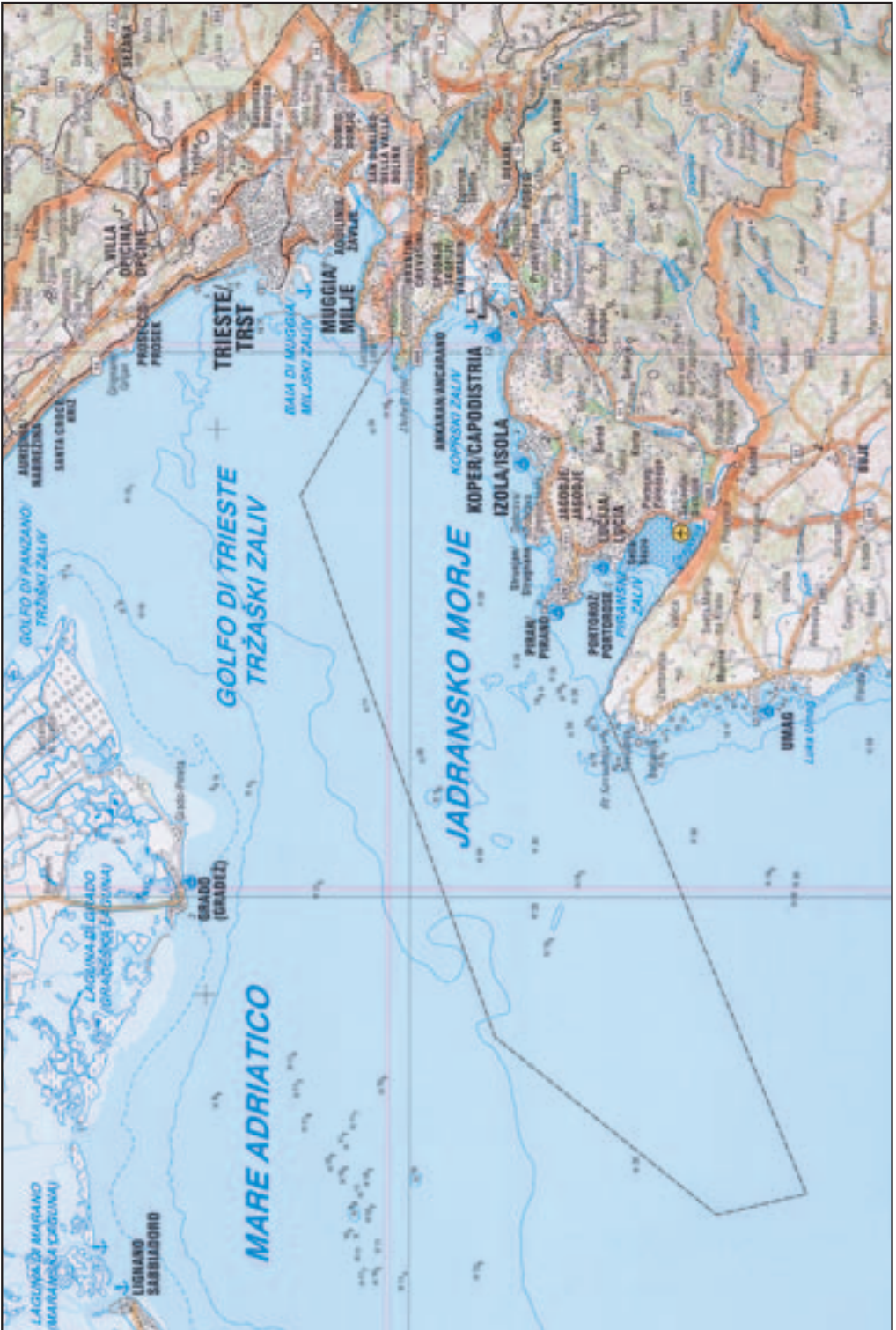
4 The Perspective on Slovenia from Outside

We can begin our look into Slovenia where the previous section ended; that is, with choronyms and other geographical names. In addition to Slovenian names, we also find such endonyms in the languages of both officially recognized ethnic minorities in Slovenia – that is, in Italian and Hungarian. Such names need not remain in their original linguistic form because nativization of names into more Slovenian forms has also occurred in Slovenia; this was common in the coastal region, where there is an Italian population, as well as along the Slovenian-Hungarian border in Prekmurje, where there is a Hungarian population (because of this there are also only a few geographical names other than place names used for this ethnically mixed area on Slovenian maps; see for example Atlas Slovenije 2005). Thus in the countryside around Koper one can find many choronyms and hydronyms that are etymologically of Latin origin, although their Slovenian orthography represents the way they are pronounced (Titl 2000). Typical examples in the cadastral district of Smedela include **Babuder**, **Bajon**, **Brut**, **Burkola**, **Fontana**, **Fontanela**, **Jurada**, **Karbonara**, **Mačerata**, **Pjažentin**, **Pošlona**, **Rampin**, **Skarpoline**, and **Trikola**, and typical examples in the cadastral district of Malija include **Bošk**, **Čičole**, **Kane**, **Kaštelir**, **Komunela**, **Loret**, **Ronek**, **Srdakon**, **Sulne**, and **Trmun**.

The names of all 25 settlements in this ethnically mixed area are also officially bilingual; etymologically they are of Italian or older origin. Characteristic examples of Italian endonyms are (Furlan et al. 2008) Ankaran/**Ancarano**, Bertoki/**Bertocchi**, Izola/**Isola**, Kolomban/**Colombano**, Koper/**Capodistria**, Piran/**Pirano**, Portorož/**Portorose**, Sečovlje/**Sicciole**, and Šalara/**Salara**. The official Slovenian ethnic policy has gone so far as to even impose certain new bilingual place names of Slovenian origin in ethnically mixed areas, which has an unnatural effect, even though it clearly defines the location within this area. The most striking such examples are Jagodje/**Jagodje** and Dobrava/**Dobrava presso Isola**, whereas in the case of the bilingual settlement of Prade/**Prade** the Slovenian name is identical to the original Latin endonym.

All 30 of the settlements in the area settled by Hungarians and officially defined as ethnically mixed are also written with bilingual names (Furlan et al. 2008; Internet 2; Internet 3; Internet 4; Internet 5), in which it is obvious in many cases that the Slovenian names are derived from the Hungarian endonyms. It is possible that the Hungarian names developed from originally Slovenian names because this area had a Slovenian population until the invasion of Magyars in the ninth century. Characteristic examples of Hungarian endonyms are Čentiba/**Csente**, Dolga vas/**Hosszúfalu**, Dolina pri Lendavi/**Völgyifalu**, Genterovci/**Göntérháza**, Gornji Lakoš/**Felsőlakos**, Lendava/**Lendva**, Mostje/**Hidvég**, Petišovci/**Petesháza**, Trimlini/**Hármasmalom**, and Žitkovci/**Zsitkóc**. Some Slovenian names orthographically differ minimally from the Hungarian ones – for example, Banuta/**Bánuta** – and two are identical in both languages: Kapca/**Kapca** and Pince/**Pince**.

Figure 4: Geographical names in the ethnically mixed area of Slovenian Istria. Bilingual names are written with a slash, after which the Slovenian endonyms in Italy are also provided. The exonym *Gradež* is written in parentheses (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008). ►

◀ Figure 5: Geographical names in the ethnically mixed area of Prekmurje. Bilingual names are written with a slash; the Slovenian endonyms in Austria and Hungary also follow a slash. Slovenian exonyms in neighboring countries are written in parentheses (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008).

A problem closely connected to the nature of the endonym has arisen in connection with bilingual names in the ethnically mixed area in Prekmurje. A few years ago, one of the local communities decided to dissociate itself from the ethnically mixed area (Statut občine Moravske Toplice 1995), whereby the official bilingualism was also abandoned. This includes the settlements of Lončarovci, Ivanjševci, and Berkovci pri Prosenjakovcih (with the Hungarian names **Gerőháza**, **Jánosfa**, and **Berkeháza**), for which it is no longer clear based on the definition of an endonym whether these are still endonyms or perhaps Hungarian exonyms instead.

The same is true of the territory of the German ethnic enclave in the Kočevje area. From the time they arrived in what is now Slovenia, the Kočevje Germans differed significantly from the Germans that settled other parts of Slovenia because they settled the Kočevje area primarily for economic reasons. The first colonists were brought in the 1430s by Count Oton of Ortenburg and came from Carinthia and Tyrol.

In 1910 there were 61 ethnically mixed and 110 completely German settlements in the Kočevje area with 17,184 inhabitants. In 1931 only 31 settlements were completely German and 11,878 inhabitants spoke German as their native language (Internet 6).

After the Second World War, the Germans in the Kočevje region officially no longer existed. Many settlements were completely destroyed, and the names of the others were Slovenianized. Nonetheless, a strong German influence can still be recognized in their names (Internet 6). Thus **Göttenitz** (originally a Slovenian name) became Gotenica, **Gottschee** Kočevje, **Handlern** Handlerji, **Hasenfeld** Zajčje Polje, **Lienfeld** Livold, **Moos** Mlaka pri Kočevski Reki, **Reichenau** Rajhenav, **Schalkendorf** Šalka vas, **Stalzern** Štalcerji, and **Zwischlern** Cvišlerji. Because this involves ethnic and temporal discontinuity, the question arises whether

Figure 6: Although official bilingualism was abandoned over a decade ago in the Prekmurje settlements of Lončarovci, Ivanjševci, and Berkovci pri Prosenjakovcih, they are still written in bilingual form in the latest edition of the Slovenian Atlas (Atlas Slovenije 2005).

Figure 7: Unusually written names in northern Slovenia in the Orbis atlas (Der Neue Orbis Weltatlas 1992).

the German forms of the names, despite their unquestionable endonymic nature, are still endonyms or perhaps only German exonyms, or are perhaps primarily historical names. The German minority in Slovenia has no official status. If it did acquire one, this would reopen the question about many German historical names that now have the status of exonyms; with an official status of the German minority they would again become endonyms, even though it is completely clear from the functional point of view that these are historical names. They are presented below.

Let us continue with our overview of German names within Slovenia and first look at German exonyms. With regard to the circumstances presented in the historical overview, it seems that the use of the following exonyms is completely acceptable in Slovenia (Der Neue Orbis Weltatlas 1992): Celje (**Cilli**), Jesenice (**Aßling**), Kamnik (**Stein**), Kočevje (**Gottschee**), Kranj (**Krainburg**), Ljubljana (**Laibach**), Ljutomer (**Luttenberg**), Maribor (**Marburg**), Postojna (**Adelsberg**), and Ptuj (**Pettau**). In the 1992 Orbis atlas (Der Neue Orbis Weltatlas 1992) there is also a map that shows the extreme northern part of Slovenia on which place names and other geographical names are almost exclusively written in German, indicating a much broader understanding of exonyms. For example, one finds Črna na Koroškem written as German **Schwarzenbach**, Luče as **Leutsch**, Prevalje as **Prävali**, Radenci as **Radein**, Reifnig as **Ribnica na Pohorju**, Ruše as **Maria Rast**, Solčava as **Sulzbach**, Veržej as **Wernsee**, Zgornja Velka as **Oberwölling**, and Žirovnica as **Scheraunitz**. These are minor settlements that indeed also had German names under the Austro-Hungarian Empire, but which fell out of use in everyday life both in Slovenia and elsewhere. Such an exceptional degree of exonymization cannot be explained by any actual need other than political impulses. However, at least on maps, the number of these types of deviations has been declining recently due to increased UNGEGN activity.

The fact that serious difficulties arise in appropriately delimiting historical names from exonyms and differentiating them, and that UNGEGN recommendations on good practice principles for treating exonyms (Kladnik 2007, 59 and 60) are essentially being ignored, is confirmed by a page with a list of European

exonyms on Wikipedia (Internet 7). The German version of the list (Internet 8) includes a full 343 German »exonyms« in Slovenia, of which only part of the list for places beginning with the letter *b* in Slovenian are cited: Begunje na Gorenjskem (**Vigaun bei Lees**), Bela Cerkev (**Weißkirchen in Krain**), Beltinci (**Fellsdorf**), Bistrica pri Mariboru (**Feistritz bei Marburg**), Bizeljsko (**Wisell**), Blanca (**Blanza bei Lichtenwald**), Blatnik (**Rußbach**), Bled (**Veldes**), Bohinj (**Wochein**), Bohinjska Bela (**Wocheiner Vellach**), Bohinjska Bistrica (**Wocheiner Feistritz**), Borovnica (**Franzdorf**), Bovec (**Flitsch**), Braslovče (**Fraßlau**), Brezje (**Breslach**), Brezje [pri Rožnem Dolu] (**Wretzen bei Tschermoschnitz**), Brezno (**Fresen**), Brezovica pri Ljubljani (**Bresowitz bei Laibach**), Brežice (**Rann**), Brusnice (**Wrußnitz**), and Buče (**Fautsch**). These are mainly settlements north of the Sava River that were part of Germany during the Second World War, as well as settlements in the German linguistic enclave of Kočevje.

The Italian »exonyms« in Slovenia are no different. Because the names along the Adriatic coast are endonyms in nature, and elsewhere Italians never constituted an indigenous population, the large degree of exonymization of Slovenian places is surprising, if not problematic.

The most Italian forms of names appear in the western part of Slovenia, which was part of Italy between 1919 and 1943. At that time there was planned Italianization of all previously exclusively Slovenian toponyms, which nonetheless continue to clearly express Slovenian linguistic heritage. The names were used biligually. Consider, for example, at some typical renamings of ten places in the Municipality of Pivka, which at that time was known in Slovenian as Sveti Peter na Krasu (Consimento della ... 1921): Gradec/**Grazza**,

Table 1: Il comune di Tolmino è diviso in 72 insediamenti (*naselja*) (Internet 9; 'The Municipality of Tolmin is divided into 72 settlements'; *error in the Slovenian name; **settlement was dissolved and no longer exists).

Baccia di Modrea (<i>Bača pri Modreju</i>)	Paniqua (<i>Ponikve</i>)
Baccia [di Piedicolle] (<i>Bača pri Podbrdu</i>)	Pecine (<i>Pečine</i>)
Càmna (<i>Kamno</i>)	Piedicolle (<i>Podbrdo</i>)
Cal (<i>Kal</i>)	Piedimelze (<i>Podmelec</i>)
Chiesa San Giorgio (<i>Kneža</i>)	Poglize di Monte San Vito (<i>Polje [»Poljice«]</i>)
Ciadra (<i>Čadrg</i>)	Polubino (<i>Poljubinj</i>)
Cighino (<i>Čiginj</i>)	Porsenna (<i>Porezen</i>)
Clavice (<i>Klavže</i>)	Prapeno di Lubino (<i>Prapetno</i>)
Colle Pietro (<i>Petrovo Brdo</i>)	Prapeno del Monte (<i>Prepetno Brdo</i>)
Coritenza (<i>Koritnica</i>)	Rauna di Piedimelze (<i>Kneške Ravne</i>)
Cosarsa (<i>Kozaršče</i>)	Rauna di Tolmino (<i>Tolminske Ravne</i>)
Cosmeriza (<i>Kozmerice</i>)	Roče
Cucco di Gracova (<i>Kuk</i>)	Rutte di Gracova (<i>Ruf</i>)
Daber	Rutte di Volzana (<i>Volčanski Rutj</i>)
Dolgi Laz	Sabbice di Tolmino (<i>Žabče</i>)
Dollia (<i>Dolje</i>)	Sacria (<i>Zakraj</i>)
Dobrocenie (<i>Drobočnik</i>)	Santa Lucia d'Isonzo (<i>Most na Soči</i>)
Gàbria di Tolmino (<i>Gabrje</i>)	Sant'Osvaldo [<i>»Strizisce«</i>] (<i>Stržišče</i>)
Gorski Vrh	Sella di Piedimelze (<i>Sela nad Podmelcem</i>)
Gracova Serravalle (<i>Grahovo ob Bači</i>)	Sella di Volzana (<i>Sela pri Volčah</i>)
Grande (<i>Grant</i>)	Sellischie di Tolmino (<i>Selišče</i>)
Grudenza (<i>Grudince*</i>)	Selze di Caporetto (<i>Selce</i>)
Iusina (<i>Hudajužna</i>)	Slappe d'Itria (<i>Slap ob Idrjici</i>)
Idria di Baccia (<i>Idrija pri Bači</i>)	Sottolmino (<i>Zatolmin</i>)
Lisec**	»Stazione« (<i>Postaja</i>)
Loia (<i>Loje</i>)	Stopenico (<i>Stopnik</i>)
Logarschie (<i>Logaršče</i>)	Temelina (<i>Temljine</i>)
Log [di sopra] (<i>Gorenji Log</i>)	Tertenico (<i>Trtnik</i>)
Lom di Canale (<i>Kanalski Lom</i>)	Tribussa Inferiore (<i>Dolenja Trebuša</i>)
Lom di Tolmino (<i>Tolminski Lom</i>)	Tribussa Superiore (<i>Gorenja Trebuša</i>)
Lubino (<i>Ljubinj</i>)	Tolmino (<i>Tolmino</i>)
Modrea (<i>Modrej</i>)	Vetta di Monte San Vito (<i>Bukovski Vrh</i>)
Modreuzza (<i>Modrejce</i>)	Villa Grotta di Dante (<i>Zadlaz-Čadrg</i>)
Monte San Vito (<i>Šentviška gora*</i>)	Vollària (<i>Volarje</i>)
Monte Snolle (<i>Znojille</i>)	Volzana (<i>Volče</i>)
Oblocca (<i>Obloke</i>)	Zaraban (<i>Zadlaz-Žabče</i>)

Figure 8: A map containing Italian exonyms in western and central Slovenia and neighboring countries written in parentheses (Atlante della Terra de Agostini 2002).

Figure 9: In the Hungarian world atlas (Cartographia Világtalasz 1995) only names of major regions and rivers appear as exonyms in Slovenia.

Klenik/**Clenico**, Krastje/**Crastia**, Nemška vas/**Nenci**, Palčje/**Palice**, Petelinje/**Petteline**, Radohova/**Rodocca**, Selce/**Selza**, Št. Peter/**San Pietro del Carso**, and Trnje/**Tergne**.

A strange background to Italian »exonyms« is revealed in the list of settlements in the Municipality of Tolmin in the Italian version of Wikipedia, in which all but five of the 72 settlements appear written in Italian. This presentation is all the more problematic because the Italian names are cited first and the Slovenian names are written in parentheses, as though they were exonyms (Table 1).

Nonetheless, certain Italian name forms in Slovenia can be defined as completely suitable exonyms (Internet 10; Internet 7). The page with the list of European exonyms on Wikipedia (Internet 11) contains 46 toponyms in the Italian section for Slovenia, including Ajdovščina (**Aidussina**), Bovec (**Plezzo**), Idrija (**Idria**), Kobarid (**Caporetto**), Ljubljana (**Lubiana**), Pivka (**San Pietro del Carso**), Postojna (**Postumia**), Sežana (**Sesana**), Tolmin (**Tolmino**), and Vipava (**Vipacco**).

The presentation of Hungarian exonyms in Slovenia is only slightly better. According to one available source (Cartographia Világtatlas 1995), the only true Hungarian exonym in Slovenia is Murska Sobota (**Muraszombat**), whereas another source (Internet 7) adds Celje (**Cilli/Cille**), Ormož (**Ormosd**), and Ptuj (**Potony**).

Although the Hungarians are not excessively interested in the territory of most of Slovenia, which was once in the Austrian part of the empire, the situation is entirely different regarding toponyms in Prekmurje, which was part of the Hungarian half of the empire until 1918. At that time the names of all places were either monolingual Hungarian or bilingual Hungarian/Slovenian, and so it is understandable to some

Figure 10: In the same atlas (Cartographia Világtatlasz 1995), the exonymic settlement names *Muraszombat* and *Lendva* appear on a more detailed map of Hungary and neighboring Prekmurje; they are written in parentheses.

extent that the memory of those times has been preserved. The situation is similar with all parts of the former Kingdom of Hungary that are now parts of the independent countries of Romania, Ukraine, Slovakia, Croatia, and Serbia, including its northern area of Vojvodina (Internet 12), where the list of Hungarian toponyms includes 363 items. The list for the Prekmurje region (Internet 13; in addition to the 30 officially bilingual place names, which are certainly endonyms, the list incorrectly includes names of some settlements south of the Mura River and even the name *Cille* for Celje) encompasses 183 toponyms in Hungarian (many are cited as allonyms), including the following 13 beginning with the letter *s* in Slovenian: Satahovci (*Muraszentes*), Sebeborci (*Szentbiber*), Selo (*Nagytótlak*), Serdica (*Seregháza*), Skakovci (*Szécényfa*), Sodišinci (*Bírószék/Szodesincz*), Sotina (*Hegyszoros/Szotina*), Središče (*Szerdahely*), Srednja Bistrica (*Középeszterce*), Stanjevci (*Kerkaszabadhegy*), Strehovci (*Őrszentvid/Sztrelec*), Strukovci (*Sürüház/Strukóc*), and Suhi Vrh (*Szárzhegy*).

Because the Hungarian toponyms and their significantly longer tradition of use have a different history than the Italian names, the question arises whether it is more appropriate to define those that have not been in the officially bilingual area in Prekmurje for centuries as exonyms or as historical names.

As already indicated in the historical overview, the Slovenians have the fewest toponymic issues with Croatia (if one overlooks the recently arisen disputes regarding the name of the Bay of Piran (Kladnik and Pipan 2008). The only Croatian exonym in Slovenia is Koper (*Kopar*) (Internet 7).

5 Issues Connected with the Suitability of Slovenian Endonyms in Cross-Border Areas and Endonyms in Minority Languages in Slovenia

The main problem regarding the suitability of endonyms in the languages of ethnic minorities in bilingual areas is variation in transcriptions of geographical names, which is rooted in difficulties in standardizing them, and this in turn with the difficult decision of whether they should be treated in line with the principles of standard linguistic norms or special dialect features. The core of the problem lies in the fact that responsibility for standardizing geographical names in bilingual areas (including names in the languages of ethnic minorities) lies with the names authorities in those countries where the majority of the population speaks another language, whereas the norms of the standard language are created in neighboring countries, where the minority ethnic group has the status of the ethnic majority.

In the case of Slovenia and its cross-border regions, this means that the standard language norms for Slovenian are created in Slovenia and that the Slovenian Commission for the Standardization of Geographical Names is responsible for standardizing all geographical names in Slovenia, including Italian and Hungarian names, for which it lacks the necessary linguistic knowledge. On the other hand, the standardization of Slovenian names in Austria, Italy, and Hungary is the responsibility of the names authorities there, which also lack the necessary linguistic knowledge for suitable treatment of names in minority languages. Consequently there is a vital need for cooperation between linguistically well-versed minority representatives and names authorities within such countries – however, in the case of small and isolated ethnic minorities, this can be very problematic, if not even impossible. It is even worse if members of the ethnic majority exploit the inability of ethnic minorities or parts of them to appropriately respond for assimilation-motivated policy, resulting in increasingly greater deviation of geographical names in minority languages from the norms of their standard language.

Consequently, in line with the principles of good practice in dealing with geographical names, it would be advisable to promote cooperation between the names authorities in countries responsible for standardization of names in minority languages and the names authorities in neighboring countries where the normative rules are created. Such cooperation should automatically make sense because in modern Europe with its open borders (in many places for now, more in word than in deed) the goal of all political and professional bodies responsible for ethnic minority issues should be to ensure equal (linguistic, educational, cultural, social, economic, infrastructural, etc.) opportunities for further successful development.

If this does not occur, the completely logical result is that politicians in countries with ethnic minorities will have much to say about the need to protect ethnic minorities, but in practice (alongside constant

Figure 11: On this map of southern Austrian Carinthia, all of the Slovenian names are written in parentheses, even those that are clear endonyms, which is contrary to Slovenian normative practice (Veliki atlas sveta 2005: 37). ►

more or less open chicanery) the number of members of ethnic minorities will continue to fall mercilessly.

The fact is that it is easiest to control minority issues when several thousand representatives of a minority ethnic group contiguously settle a territorially bounded ethnically mixed area, which is the case of the Italian and Hungarian minorities in Slovenia. A larger number could be problematic. It is also because of this that there is resistance in Slovenia to recognizing the more numerous ethnic minorities that settled there after the Second World War (Croats, Serbs, Bosnians, Macedonians, and Albanians), who arrived as economic immigrants (and in the last two decades also as political immigrants) and settled in various parts of the country, especially in cities. The same is true of the remaining members of the German minority scattered among towns. In the case of all of these groups, Slovenia's ethnic policy is not oriented toward protecting them so much as destroying their ethnic identity and gradually assimilating them, which is at least officially supported by worsened demographic conditions.

Let us also take a look at some completely practical examples of inconsistent use of Slovenian toponyms across the border. In the ethnically mixed area of southern Carinthia in Austria, the Slovenian minority officially numbers approximately 15,000 and is still sufficiently vital to ensure that the Slovenian geographical names there are appropriate (*Dvojezična Koroška ...* 1982; Zdovc 1993 – see also Šivic-Dular 1995; Zdovc 2008) For example, decades ago the dialect form of the generic element *vas* ‘village’ in toponyms was adjusted to *vas*, the standard Slovenian form. Nonetheless, the use of certain geographical names remains inconsistent (Table 2).

Table 2: Comparison of transcriptions of selected Slovenian endonyms in bilingual territory in Austrian Carinthia in various sources.

German name	Klemenčič 1972	Slovenian Atlas, 1986	Slovenian Atlas, 2005	National General Map of the Republic of Slovenia ... 2008 (1 : 250,000)	Internet 14
Federaun (Oberfederaun)	Vetrov	Vetrov	Vetrov	Megrje	Vetrov
Mittewald	Na Dobrovi	Na Dobrovi	Na Dobravi	–	Na Dobravi
Outschena	Ovčena	Ovčena	Ovčna	Ovčna	Ovčena
Paßriach	Pozerje	Pazrije	Pazrije	Pazrije	Pazrije
Pudlach (Oberpudlach)	Zg. Podlaz	Zg. Podlaz	Zgornji Podlog	Zgornji Podlog	Zgornji Podlaz
St. Egyden	Št. Ilj	Št. Ilj	Šentilj	Šentilj	Šentilj
St. Kanzian am Klopeiner See	Škocijan	Škocijan	Škocijan	Škocjan v Podjuni	Škocijan v Podjuni
St. Michael	Šmihel	Šmihel	Šmihel pri Pliberku	Šmihel pri Pliberku	Šmihel
Wurdach	Brda	Brda	Vrdi	Vrdi	Vrdi
Zell-Pfarrre	Sele Fara	Sele	Sele-Fara	Sele	Sele-Fara

Another extreme is represented by the isolated community of Resian Slovenians (Matičev and Pahor 1996; Željanič 2009), who live in a remote Alpine valley below the crags of Mount Kanin in the extreme northeastern part of Italy. Because of their isolation and difficult accessibility, the approximately 1,200 remaining inhabitants have gradually developed the Resian dialect to such a degree that other Slovenians understand it only with difficulty. Resian has recently even acquired its own orthographic norm, with graphemes not used in Slovenian. Some characterize Resian as an independent language (Steenwijk 1992; Vermeer 1993; Steenwijk 2005), whereas the law on the protection of the Slovenian minority in Friuli–Venezia Giulia (adopted by the regional council in October 2007) includes Resian among the Slovenian dialects (Internet 15). There is also an extensive composite volume advocating its classification as a Slovenian dialect (Toporišič and Paternu 2008). This lack of expert consensus, which is being exploited by nationalists and has made its way among the minority representatives, is the reason for the very low degree of uniformity in writing these geographical names (Table 3). The Slovenian professional community is currently still inclined to transcribe these names using standard Slovenian characters, but because of all of their special features it allows deviation from the current norms of standard Slovenian.

Figure 12: In the Slovenian Encyclopedia, Resian place names include letters not used in standard Slovenian (Ferenc 1996).

If Resian succeeded in establishing itself as an independent language, this would open a new question how to classify Resian dialect names in the endonym-exonym system. For the time being, they can still be characterized as Slovenian endonyms; however, if Resian became a separate language, they would become Slovenian exonyms. In fact, they would only become exonyms when converted into contemporary standard Slovenian forms, for which there has been no need so far. The Resia Valley would then have quadrilingual toponyms: Italian, Resian, Friulian, and Slovenian.

Table 3: Comparison of transcriptions of selected Slovenian endonyms in the Resia Valley, Italy in various sources.

Italian name	Medved 1974	Ferenc 1996	National General Map of the Republic of Slovenia ... 2008 (1 : 250,000)	Internet 16
Coritis	Korito	Korito	Korito	Korito
Gniva	Njiva	Njiva	Njiva	Njiva
Lischiazze	Lisenek	Liščaca	Liščace	Liščaca
Oseacco	Osojani	Osoanë	Osojani	Osoane
Prato di Resia	Ravnica	Ravnica	Ravnica	Ravnica
Resiutta	Na Bili	Bila	Na Bili	Na Bili
San Giorgio	V Bili	Bila	V Bili	Bila
Stolvizza	Solbica	Solbica	Solbica	Solbica

Considerable lack of uniformity is also evident in the case of transcriptions of place names in Venetian Slovenia (Bufon and Jeri 1987; Table 4). Because Venetian Slovenia was continuously under the administration of the Republic of Venice and later Italy, certain special features have developed in the language. This is the reason that deviations from the modern norms of standard Slovenian are also allowed in this dialect – for example, the spellings *bardo* and *varh* instead of *brdo* ‘hill’ and *vrh* ‘peak’. It is therefore under-

Figure 13: Some Slovenian geographical names in Venetian Slovenia deviate from standard Slovenian norms. Endonyms follow a slash and exonyms are written in parentheses on the 1 : 250,000 National General Map of the Republic of Slovenia (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008).

standable that the transcriptions of the names of certain settlements have been continually changing, whereas the transcriptions of others, such as *Tavorjana* (Torreano in Italian), are more stable. Most recently, an initiative has surfaced among Italian nationalists to treat the Venetian Slovenian dialect as a special category separate from the uniform protection of the Slovenian linguistic community in Italy.

Table 4: Comparison of transcriptions of selected Slovenian endonyms in Venetian Slovenia, Italy in various sources.

Italian name	Medved 1974	Bufo and Jeri 1996	National Topographic Map 1996–1999 (1:25,000)	Carta Topografica; Valli del Natisone, Cividale del Friuli 1999 (1:25,000)	National General Map of the Republic of Slovenia ... 2008 (1:250,000)	Internet 17
Canalutto	Kanalič	Skrile	Skrile	Skrila	–	Skrila
Canebola	Čenebola	Čenebola	Čenebola	Čaniebola	Čenebola	Čenebola
Cepletischis	Ceplešišča	Čeplešišče	Čeplešišče	Čeplešišče	Čeplešišče	Čeplešišče
Cosizza	Kozca	Kozica	Kozica	Kozca	Kozica	Kosca
Grimacco	Grmək	Grmek	Grimako	Garmak	–	Garmak
Masarolis	Mažerole	Mažerole	Mažerole	Mažeruola	Mažerole	Mažeruola
Montefosca	Črni vrh	Črni Vrh	Črni Vrh	Čarni Varh	Črni Vrh	Čarni Varh
Platischis	Plestišča	Platišče	Plestišča	–	Plestišča	Plestišče
Ponteacco	Petjag	Petjag	Petjak	Petjag	Petjag	Petjag
Prosenicco	Prosnid	Prosnid	Prosnid	Prosnid	Prosnid	Prosnid
San Pietro al Natisone	Špeter Slovenov	Špeter Slovenov	Špeter	Špietar	Špeter Slovenov	Špietar
Savogna	Sovodnje	Sovodnje	Sovodnje	Sauodnja	Sovodnja	Sauodnja
Sverinaz	Zverinac	Zaverinac	Zaverinac	Zverinac	–	Zverinac
Stregna	Srednje	Srednje	Srednje	Sriednje	Srednje	Srednje
Torreano	Tavorjana	Tavorjana	Tavorjana	Tauarjana	Tavorjana	Tavorjana

6 Conclusion

Slovenian history has always been turbulent. Slovenians won their independence only two decades ago, after a continuous struggle to preserve ethnic identity over nearly a millennium and a half in and near the Alps, and the persistent loss of ethnic territory. Within what is today the Republic of Slovenia, Slovenians also mixed with neighboring ethnic groups, which usually gradually assimilated to the Slovenian majority. It is therefore not surprising that Slovenian is by far the richest Slavic language in terms of dialects (Repolusk 1998; Internet 18). This linguistic situation was also largely due to difficult accessibility and considerable isolation of individual communities.

It is time for us to stop Slovenian ethnic territory from shrinking further, although this will not be easy to achieve due to still extremely active assimilation policies across the border. However, the new united Europe in particular represents a new factor that could help improve the status of the Slovenian ethnic minority in Austria, Italy, and Hungary by completely opening national borders and strengthening economic, cultural, and other contacts.

The initiative for cooperation between the Slovenian Commission for the Standardization of Geographical Names and names authorities in neighboring countries also falls within this context. The establishment of mutual trust and creative cooperation in resolving open issues can contribute significantly to further efforts with regard to appropriate treatment of geographical names in both the areas across the Slovenian border and ethnically mixed areas within Slovenia, in which preserving geographical names in minority languages should be highlighted as an important part of not only Slovenian cultural heritage, but also the cultural heritage of neighboring countries and Europe as well.

7 References

- Atlant. Slovensko besedilo priredil Matej Cigale. Ljubljana, 1869–1877.
- Atlante della Terra de Agostini. Novara, 2002.
- Atlas Slovenije, 1. izdaja. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1986.
- Atlas Slovenije, 4. izdaja. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005.
- Bergmann, H. 2005: Slawisches im Namengut der Osttiroler Gemeinden Ainet und Schlaiten: Anmerkungen zur Slavia submersa im vorderen Iseltal. Beihefte zur Österreichische Namensforschung 5. Wien.
- Bufon, M., Jeri, J. 1987: Beneška Slovenija. Enciklopedija Slovenije 1. Ljubljana.
- Carta Topografica 1 : 25.000. Valli del Natisone, Cividale del Friuli. Comunità Montana del Torre, Natisone e Collio. Casa editrice Tabacco. Tavagnacco, 1999.
- Cartographia Világatlasz. Cartographia. Budapest, 1995.
- Censimento della Popolazione del Regno d'Italia al 1. dicembre 1921. III. Venezia Giulia. Ministero dell'Economia nazionale. Direzione generale della Statistica – Ufficio del Censimento. Roma, 1926.
- Državna pregledna karta Republike Slovenije v merilu 1 : 250. Geodetski inštitut Slovenije. Geodetska uprava Republike Slovenije. Ljubljana, 2008.
- Čop, D. 1975: Slovenska krajevna imena in priimki na Koroškem in vzhodnem Tirolskem. Onomastica Jugoslavaica 5. Ljubljana.
- Der Neue Orbis Weltatlas. Orbis Verlag. München, 1992.
- Državna topografska karta Republike Slovenije 1 : 25.000. Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo FG, Geodetska uprava Republike Slovenije. Ljubljana, 1996–1999. Sekcije: Breginj 064, Bovec 065, Logje 087, Kobarid 088, Tolmin 089, Neblo 107, Anhovo 108.
- Dvojezična Koroška – Seznam dvojezičnih krajevnih imen južne Koroške = Zweisprachiges Kärnten – Zweisprachiges Ortsverzeichnis von Südkärnten. Celovec/Klagenfurt, 1982.
- Ferenc, T. 1996: Režija. Enciklopedija Slovenije: 10. Ljubljana.
- Ferenc, T., Šumrada, J. 1991: Kočevarji. Enciklopedija Slovenije: 5. Ljubljana.
- Furlan, M., Gložančev, A., Kladnik, D., Perko, D., Šivic-Dular, A. 2008: Imenik zemljepisnih imen Državne pregledne karte Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000. Državna pregledna karta Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000. Ljubljana.
- Glossary of Terms for the Standardization of Geographical Names: Addendum. United Nations, 16 November 2007, Document ST/ESA/STAT/SER.M/85/Add.1, 07-60262. Internet: http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/glossary_add/glossary_add_e.pdf (15. 2. 2009).
- Ilustrirana zgodovina Slovencev. Knjižnica Enciklopedije Slovenije. Ljubljana.
- Internet 1: <http://www.maplandia.com/austria/steiermark/liezen/dollach/> (10. 4. 2009).
- Internet 2: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=NAS&sifra=059 (15. 4. 2009).
- Internet 3: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=NAS&sifra=078 (15. 4. 2009).
- Internet 4: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=NAS&sifra=156 (15. 4. 2009).
- Internet 5: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati/rezultati_red.asp?ter=NAS&sifra=161 (15. 4. 2009).
- Internet 6: http://www.pmk-kocevje.si/media/pdf/sakralna_dediscina/000_cerkve_kapele_stanje_2006.pdf (10. 4. 2009).
- Internet 7: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_European_exonyms (10. 4. 2009).
- Internet 8: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_German_exonyms_for_places_in_Slovenia (10. 4. 2009).
- Internet 9: <http://it.wikipedia.org/wiki/Tolmino> (10. 4. 2009).
- Internet 10: http://it.wikipedia.org/wiki/Categoria:Comuni_della_Slovenia (10. 4. 2009).
- Internet 11: http://en.wikipedia.org/wiki/Italian_exonyms#Slovenia (10. 4. 2009).
- Internet 12: [http://en.wikipedia.org/wiki/Hungarian_exonyms_\(Vojvodina\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Hungarian_exonyms_(Vojvodina)) (10. 4. 2009).
- Internet 13: [http://en.wikipedia.org/wiki/Hungarian_exonyms_\(Prekmurje,_Slovenia\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Hungarian_exonyms_(Prekmurje,_Slovenia)) (10. 4. 2009).
- Internet 14: <http://james.at/zweisprachig/a-d.php> (10. 4. 2009).
- Internet 15: http://it.wikipedia.org/wiki/Dialetto_resiano (10. 4. 2009).
- Internet 16: <http://it.wikipedia.org/wiki/Resia> (10. 4. 2009).
- Internet 17: http://it.wikipedia.org/wiki/Slavia_veneta (10. 4. 2009).
- Internet 18: http://en.wikipedia.org/wiki/Slovene_language (10. 4. 2009).
- Jordan, P. 2009: What is an endonym? Still a question after decades of standardization. Typescript for the 25th UNGEGN session. Nairobi.

- Kladnik, D. 2007: Pogledi na podomačevanje tujih zemljepisnih imen. Georitem 2. Ljubljana.
- Kladnik, D., Pipan, P. 2008: Bay of Piran or Bay of Savudrija? An Example of Problematic Treatment of Geographical Names. *Acta geographica Slovenica* 48-1. Ljubljana. doi: 10.3986/AGS48103
- Klemenčič, V. 1972: Koroška – Karta in imenik slovenskih in nemških krajevnih imen/Kärnten – Landkarte und Ortschaftsverzeichnis mit slowenischen und deutschen Ortsnamen. Maribor.
- Kozar-Mukič, M. 1998: Slovensko Porabje. *Enciklopedija Slovenije* 12. Ljubljana.
- Matičeto, M., Pahor, M. 1996: Rezijani. *Enciklopedija Slovenije* 10. Ljubljana.
- Medved, J. 1974: Zemljevid z italijanskimi in slovenskimi krajevnimi imeni v Furlaniji, Benečiji in Julijski krajini. Ljubljana.
- Mihelič, D. 1998: Kolonizacija. *Geografski atlas Slovenije*. Ljubljana.
- Orel, I. 2003: Zemljepisna imena v slovenskem časopisju do srede 19. stoletja. *Besedoslovne lastnosti slovenskega jezika – Slovenska zemljepisna imena*. Pišece.
- Repolusk, P. 1998: Narečja. *Geografski atlas Slovenije*. Ljubljana.
- Statut občine Moravske Toplice. *Uradni list RS* 33/1995. Internet: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=15283> (20. 4. 2009).
- Steenwijk, H. 1992: *The Slovene Dialect of Resia*. Amsterdam.
- Steenwijk, H. 2005: *Piccolo dizionario ortografico resiano – Mali bisidnik za tō još rozajanskē pisanjē*. Padua.
- Šivic-Dular, A. 1995: Novo v slovenski imenoslovni literaturi. *Jezik in slovstvo* 40-8. Internet: <http://www.ff.uni-lj.si/publikacije/jis/lat1/040/88c07.HTM> (10. 4. 2009).
- Titl, J. 2000: *Toponimi Koprškega primorja in njegovega zaledja*. Knjižnica Annales. Koper.
- Toporišič, J., Paternu, B. 2008: *Resiano: un dialetto sloveno*. Ljubljana.
- Urbanc, M. 1998: *Kočevarji. Slovenija – pokrajine in ljudje*. Ljubljana.
- Veliki atlas sveta. DZS. Ljubljana, 2005.
- Vermeer, W. 1993: *L'origine delle differenze locali nei sistemi localici del Resiano. Fondamenti per una gramatica pratica resiana*. Padua.
- Woodman, P. 2009: *The Nature of the Endonym*. Typescript for the 25th UNGEGN session. Nairobi.
- Zdovc, P. 1993: Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem: pisava, izgovorjava in naglas, vezava in sklanjatev ter izpeljava slovenskih koroških krajevnih imen. *Celovec*.
- Zdovc, P. 2008: Slovenska krajevna imena na avstrijskem Koroškem. *Celovec*.
- Željan, K. 2009: *Vstala je vsa Slovenija – Luigia Negro, borka za ohranitev rezijanske kulture*. Delo, 28. 4. 2009. Ljubljana.

Prispevek k pomenski razmejitvi terminov endonim in eksonim

DOI: 10.3986/AGS49206

UDK: 81'373.21

COBISS: 1.01

IZVLEČEK: Članek obravnava občutljiva razmerja med pomensko razmejitvijo pojmov endonim in eksonim. Poleg dilem pri obravnavi transnacionalnih imen, to je imen geografskih pojavov, ki segajo čez ozemlja več držav, se pojavljajo tudi dileme na narodnostno mešanih območjih. Te podrobneje obravnavamo na primeru krajevnih imen v Sloveniji in sosednjih držav. Na eni strani se poraja vprašanje o naravi endonimov na ozemlju Republike Slovenije v jezikih uradno priznanih narodnih manjšin in uveljavljenih jezikovnih skupnosti ter njihovem razmerju do eksonimov v jezikih sosednjih držav, na drugi strani pa je problematika slovenskih eksonimov za imena v sosednjih državah in njihovega razmerja do narave slovenskih endonimov na njihovih ozemljih. Na določeni točki se te dimenzije prepletajo in prav tam so razmejitve med pojmom endonim in eksonim najbolj težavne in problematične.

KLJUČNE BESEDE: geografija, zemljepisna imena, endonim, eksonim, eksonimizacija, geografija, jezikoslovje, terminologija, zamejstvo, narodnostno mešana območja, Slovenija

Uredništvo je prejelo prispevek 4. maja 2009.

NASLOV:

dr. Drago Kladnik

Geografski inštitut Antona Melika

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

E-pošta: drago.kladnik@zrc-sazu.si

Kazalo

1	Uvod	419
1.1	Terminologija	420
2	Kratek zgodovinski okvir	420
3	Pogled iz Slovenije navzven	421
4	Pogled v Slovenijo od zunaj	422
5	Problemi, povezani z ustreznostjo slovenskih endonimov v zamejstvu in endonimov v jezikih manjšin v Republiki Sloveniji	425
6	Sklep	428
7	Viri in literatura	428

1 Uvod

Bistvo narave endonima v povzetku svojega sistematičnega, mestoma kar malce »poetičnega« prispevka podaja Paul Woodman: »... Endonim je temeljna toponimska sestavina, ki zahteva ustrezno razumevanje. V ta namen je treba ovrednotiti kontekst prostora in območja, na katerem se pojavi. Ker večina endonimov nastane kot rezultat prvinskega odnosa človeka do prostora oziroma območja, imajo določeno vsebino in trajno vrednost, ki v normalnih okoliščinah ne more biti niti podeljena niti zaradi morebitne politične motiviranosti arbitrarno odstranjena...« (Woodman 2009).

V nadaljevanju svoje misli o naravi endonima še bolj poglobljeno razvija: »... Tovrstna imena so endonimi, saj so brez dvoma nastala in se uveljavila znotraj določenega kraja. V primerjavi z imeni, ki se podeljujejo od zunaj, kar je bistvena lastnost eksonimov, so bolj prvinska. ... Ta imena so endonimi ne glede na način, v katerem se manifestirajo: lahko so zapisana ali ustna, v uradnem ali široko uveljavljenem jeziku, v standardni obliki enega od teh jezikov ali celo v njihovi narečni obliki. Gre za socialni, čustveni in celo duhovni proces poimenovanja, katerega rezultat so »pravi« endonimi. ... To nas neizogibno navaja na sklep, da uradni organ z vsesplošnimi vladnimi pristojnostmi nad temi območji – navadno je to država – običajno nimajo vloge pobudnika pri kreiranju endonimov. Endonim je največkrat proizvod obravnave toponimov »od spodaj navzgor«, saj so njegovi pobudniki in kreatorji ljudje, ki živijo »na licu mesta«. Izvira lahko iz individualne ali lokalne kolektivne lastnine in je odraz pravice posameznika, da izbere ime v jeziku (ali narečju), s katerim označuje lokalne geografske pojave. V določenih družbenopolitičnih okoljih in okoliščinah lahko endonime določi država. ... Le država pa lahko določi, kateri endonimi so uradni, kar je praviloma stranski produkt raznih zakonov, ki opredeljujejo uradni jezik ali uradne jezike na njenem ozemlju. Država sodeluje tudi pri standardizaciji endonimov, praviloma z ugotavljanjem skladnosti s pravopisnimi pravili uradnega jezika. Brez ustrezne skladnosti z veljavnimi pravopisnimi pravili endonimov ni mogoče standardizirati. Vendar tudi endonimi, ki nimajo stopnje bodisi uradnih bodisi standardiziranih imen, ostajajo, povsem preprosto, endonimi, navkljub statusu neuradnih in nestandardiziranih imen ter navkljub njihovi praviloma precej omejeni vrednosti in uporabnosti zunaj njihovega matičnega okolja. ... Glede na povedano je mogoče zatrditi, da so endonimi proizvod ozemlja in jezika, ne pa politike. Procesi, ki proizvajajo endonime, so neodvisni od državnih ustanov in tudi od obstoja katerekoli države. ... Če jezik nima statusa uradnega jezika, je pomembno, da je vsaj na široko uveljavljen, preden se njegovi toponimi lahko opredelijo za endonime. Priseljenci in sezonsko prebivalstvo teh kriterijev ne izpolnjujejo, zato njihova imena ne spadajo med endonime, vendar se njihov status lahko sčasoma spremeni...« (Woodman 2009).

Tem izjemno tehtnim Woodmanovim iztočnicam velja dodati še nekaj izčrpnih misli Petra Jordana, ki se sicer v konkretnem navedku nanašajo na naravo eksonima, vendar so za razumevanje naših razmišljanj o problematiki razmejevanja endonimov in eksonimov ključnega pomena: »... Poimenovanje oseb, živali, predmetov in tudi geografskih pojavov (kot miselni konstrukt) je dejanje prisvajanja. To vpliva tudi na eksonime in je zagotovo razlog, da gre za politično tako zelo občutljivo zadevo. Raba eksonimov na način, kot da bi bili endonimi s pretvezo, da so bili ti kraji nekoč v naši posesti ali da so na določenem ozemlju še prisotni drobci določene jezikovne skupnosti, politične napetosti samo še dodatno zaostrojuje. To se nanaša tudi na imena v manjšinskih jezikih. Dvojezično ali večjezično poimenovanje pogosto poraja mednacionalne konflikte, saj se čuti kot izraz dejstva, da lastništvo in sposobnost obvladovanja prostora nista zgolj v rokah ene same skupnosti, saj tudi druga skupnost zahteva možnost definiranja prostora in s tem poistovetenja z njim...« (Jordan 2009).

V naših razmišljanjih se ne dotikamo narave endonimov in eksonimov v funkciji prekomejnih zemljepisnih imen, pač pa obravnavamo občutljiva razmerja med razmejitvijo endonimov in eksonimov na primeru nacionalnih držav, pri čemer se zavestno omejujemo le na krajevna imena v Sloveniji in sosednjih državah. Kot primere iz celotnega korpusa praviloma navajamo izbor desetih najbolj značilnih oblik imen, če pa jih je manj, so navedena vsa ustrezna imena. Na eni strani se poraja vprašanje o naravi endonimov na ozemlju Republike Slovenije v jezikih uradno priznanih narodnih manjšin in uveljavljenih jezikovnih skupnosti ter njihovem razmerju do eksonimov v jezikih sosednjih držav, na drugi strani pa se odpira problematika slovenskih eksonimov za imena v sosednjih državah in njihovega razmerja do narave slovenskih endonimov na njihovih matičnih ozemljih. Na določeni točki se te dimenzije prepletajo in prav tam so razmejitve med pojmom endonim in eksonim najbolj težavne in problematične. Ob tem se določena imena zaradi sprememb v nacionalni sestavi iz endonimov spreminjajo v eksonime, nekatera pa dobivajo značaj zgodovinskih imen.

1.1 Terminologija

Uradno veljavne definicije eksonima, endonima in zgodovinskega imena so v slovenskem uporabniku prilagojeni obliki objavljene v monografiji Pogledi na podomačevanje zemljepisnih imen (Kladnik 2007, 16 in 24). V njej je tudi izčrpen zapis o nekaterih odprtih dilemah in vsebinskih zagatah pri pomenskem razmejevanju pojmov endonim in eksonim (Kladnik 2007, 32–43).

Izraz prekomejno ime (angleško *transboundary name*) se je v uradnem dokumentu UNGEGN-a prvič pojavil leta 2007 (Glossary of Terms ... 2007), kjer je njegova definicija navedena ob še 17 izrazih v tako imenovani »čakalnici«. Če se bodo izkazali za povsem ustrezne, bodo predvidoma dokončno vključeni v slovarsko gradivo v eni od naslednjih izdaj slovarja.

Slovenskemu razumevanju prilagojene trenutno veljavne definicije so (Glossary of Terms ... 2007):

- **Eksonim** je zemljepisno ime za topografski objekt ali geografski pojav zunaj območja, kjer ima jezik, ki mu eksonim pripada, status uradnega jezika, in se razlikuje od imena v uradnem jeziku ali uradnih jezikovnih območja, kjer je ta objekt oziroma pojav, na primer angleško ime *Warsaw* za poljsko ime *Warszawa*, francosko *Londres* za angleško *London*, nemško *Mailand* za italijansko *Milano*, slovensko *Dunaj* za nemško *Wien*, slovenska *Burgundija* za francosko *Bourgogne*, *Skalno gorovje* za angleško *Rocky Mountains*, *Kitajska* za kitajsko *Zhongguo*.
- **Endonim** je ime topografskega objekta ali geografskega pojava v enem od jezikov na območju, kjer je ta objekt oziroma pojav, in to ne glede na črkopis in transliteracijski ključ, v katerem je zapisano, na primer *Vārānasi* (ne *Benares*), *Aachen* (ne *Aix-la-Chapelle*), *Krung Thep* (ne *Bangkok*), *Yerushalayim* (ne *Jerusalem*), *Ljubljana* (ne *Laibach*).
- **Prekomejno ime** je ime topografskega objekta ali geografskega pojava, ki se razprostira čez dve ali več držav. Praviloma so to reke in gorovja, na primer *An-Nil* (slovensko *Nil*), *der Rhein* (*Ren*), *Cordillera de los Andes* (*Andi*) in *the Alps* (*Alpe*).
- **Zgodovinsko zemljepisno ime** je *zemljepisno ime, ki se uporablja samo v zgodovinskih virih, ali ga je pozneje nadomestilo drugo ime, na primer Luwigana za Ljubljana, Monakovo za München, Oksus za Amu Darja, Helespont za Dardanele*.

2 Kratek zgodovinski okvir

Slovenci, ki so se na ozemlje Vzhodnih Alp, obrobji Panonskega in Furlanskega nižavja ter zahodnega dela Dinarskega gorovja naseljevali med drugo polovico 6. in 9. stoletjem, so v preteklosti naseljevali znatno večje ozemlje kot v sodobnosti. Do največjega nazadovanja s Slovenci poseljenega ozemlja je zaradi nemške srednjeveške kolonizacije in posledične germanizacije ter madžarizacije po vdoru Ogrov prišlo severozahodno, severno in severovzhodno od zdajšnjega etničnega ozemlja, medtem ko je bila meja proti Furlanom in Italijanom na zahodu in jugozahodu ter jezikovno sorodnim Hrvatom na vzhodu, jugovzhodu in jugu bistveno bolj stabilna (Ilustrirana zgodovina Slovencev 1999).

Zgodovinsko je bil večji del zdajšnje Republike Slovenije dolgo pod okriljem Avstrije. Le skrajni severovzhodni del (Prekmurje) je pripadal Ogrski, medtem ko je skrajni zahodni in jugozahodni del spadal pod Beneško republiko (Ilustrirana zgodovina Slovencev 1999). Slovenci so se aktivno vključevali v mednarodne tokove in zaradi tega sočasoma podomačili imena zgodovinske, trgovske, prometne, upravne, verske ali kako drugače pomembnih naselij in drugih zemljepisnih pojavov. Povsem logično je, da so bili tovrstnemu slovenjenju še najbolj izpostavljeni bližnji kraji. Zgodovinski viri izpričujejo več kot dve stoletji staro slovenizacijo številnih srednjeevropskih zemljepisnih imen (Orel 2003).

V visokem in poznem srednjem veku so se na nekatera območja Republike Slovenije v okviru načrtne kolonizacije redko poseljenih območij na pobudo zemljiških gospodov priseljevali nemško govoreči podložniki, zlasti z območja Koroške in Tirolske (Mihelič 1998). Sklenjeno so poselili Sorško polje (kjer so se kmalu poslovenili), Baško grapo in povirje Selške Sore na jugu Julijskih Alp (tu so vztrajali do srede 19. stoletja) ter Kočevsko, kjer so v sklenjenem jezikovnem otoku živeli do 2. svetovne vojne, ko so se v okviru sporazuma med Nemčijo in Italijo skoraj brez izjeme preselili na južno Štajersko, ki je bila takrat del nemškega rajha (Ferenc in Šumrada 1991; Urbanc 1998). Pred tem so tamkaj živeče Slovence načrtno izgnali v Srbijo ali pa jih odpeljali v nemška koncentracijska taborišča.

Nemško prebivalstvo pa je vseskozi živelo tudi v slovenskih mestih, kjer je praviloma sestavljalo višji socialni in ekonomsko močnejši sloj prebivalstva. Mesta so bila žarišča vsaj deloma načrtne germanizacije,

njeni nosilci pa so po ustanovitvi Jugoslavije in s tem politični emancipaciji Slovencev ter po končani drugi svetovni vojni postali žrtev politično-ideoloških obračunavanj.

Podobno usodo je doživelo italijansko prebivalstvo v obalnih mestih in njihovem zaledju, ki se je po Londonskem sporazumu leta 1954 bolj ali manj prostovoljno večinoma odselilo v Italijo. Čeprav je bila med svetovnjima vojnoma tretjina ozemlja Republike Slovenije pod Italijo, je slovensko prebivalstvo ohranilo sklenjeno poselitev, saj so priseljeni Italijani sestavljali le upravo v mestih in vojaštvo.

3 Pogled iz Slovenije navzven

Največ slovenskih eksonimov na območju sosednjih držav je na območju Avstrije in Italije, precej manj pa na Hrvaškem in Madžarskem. Govorimo o pravih eksonimih, ki se nanašajo na večja naselja zunaj sodobnega slovenskega etničnega ozemlja, vendar so pogosto v njegovi bližini, zato je (bilo) slovensko prebivalstvo z njimi v tesnih stikih. Značilni slovenski eksonimi (imena z očitno slovensko etimologijo so označena z zvezdico *) v Avstriji so Althofen (**Stari Dvor**), Brückl (**Mostič**), Feldkirchen (**Trg**), Graz* (**Gradec**), Leibnitz* (**Lipnica**), Milstatt (**Milštat**), Sankt Veit an der Glan (**Šentvid ob Glini**), Spittal an der Drau (**Špital ob Dravi**), Wien (**Dunaj**) in Wolfsberg (**Volšperk**), v Italiji pa Aquileia (**Oglej**), Cervignano del Friuli (**Červinjan**), Cormons (**Krmin**), Gemona del Friuli (**Gumin**), Grado* (**Gradež**), Moggio Udinese (**Možnica**), Pontebba (**Tablja**), Roma (**Rim**), Udine (**Videm**) in Venezia (**Benetke**). Na Hrvaškem je le sedem sodobnih slovenskih eksonimov (precej več jih je bilo v Cigaletovem Atlantu (1869–1877), na primer Baker za Bakar, Osek za Osijek): Brod na Kupi (**Brod na Kolpi**), Karlovac (**Karlovec**), Mursko Središče (**Mursko Središče**), Pula (**Pulj**), Rijeka (**Reka**), Sisak (**Sisak**) in Zadar (**Zader**), na Madžarskem pa samo štirje: Budapest (**Budimpešta**), Szentgotthárd (**Monošter**), Szombathely (**Sombotel**) in Sopron (**Šopron**), s tem, da je Monošter na skrajnem robu slovenskega etničnega ozemlja in ima za Porabske Slovence funkcijo narodnostnega središča.

Slika 1: Slovenski eksonimi v sosednjih državah so zapisani v oklepajih, tako kot tudi tamkajšnji slovenski endonimi (Veliki atlas sveta 2005, 65). Glej angleški del prispevka.

Zlasti v Avstriji so tudi številna zemljepisna imena z očitno slovensko etimologijo (Čop 1975; Bergmann 2005), ki jih sicer zaznavamo kot drugačna od nemških, vendar so sčasoma spontano postala del nemškega jezikovnega okolja in zanje sploh nimamo slovenskih eksonimov. Značilni primeri so na območju južne Štajerske, severne in zahodne Koroške ter Vzhodne Tirolske. Samo v dolini Bele (Mölltal) južno od Grossglocknerja in na območju Lienza v Vzhodni Tirolski (Osttirol) lahko najdemo naslednja krajevna imena s slovenskimi koreninami (Internet 1): **Döllach** v slovenski obliki 'Dole', **Göriach** 'Gorje', **Görttschach** 'Goriče', **Lassach** 'Laze', **Mörtschach** 'Merče', **Prappernitze** 'Praprotnice', **Rojach** 'Roje', **Sagritz** 'Zagorica', **Stranach** 'Strane' in **Untersagritz** 'Spodnja Zagorica'.

Na ozemljih Avstrije, Italije in Madžarske so na s Slovenci še vedno sklenjeno poseljenih obmejnih območjih zelo številni slovenski endonimi. V posameznih državah je uradni status slovenskih manjšin različen. Ker se narodnostno ozemlje vztrajno krči, saj je še vedno prisotna načrtna raznarodovalna politika, nekatera imena naselij postopoma dobivajo značaj eksonimov. Tako je na primer eden od zgodovinskih centrov slovenstva Klagenfurt/**Celovec**, glavno mesto avstrijske zvezne dežele Koroške, dandanes že zunaj sklenjenega slovenskega narodnostnega območja. Kljub temu ga že zaradi njegove etimologije, zgodovinske vloge in še vedno žive (tudi za Slovence) centralne funkcije za zdaj še uvrščamo med slovenske endonime.

Na jugu zveznih dežel Koroške in Štajerske v Avstriji so ob njem značilni slovenski endonimi (Furlan in ostali 2008): Bad Eisenkappel/**Železna Kapla**, Bad Radkersburg/**Radgona**, Bleiburg/**Pliberk**, Eibiswald/**Ivnik**, Ferlach/**Borovlje**, Globasnitz/**Globasnica**, Hermagor/**Šmohor**, Leutschach/**Lučane**, Villach/**Beljak** in Völkermarkt/**Velikovec**.

Slika 2: Zemljepisna imena na zahodu Koroške v Avstriji. Eksonimi so zapisani v oklepaju, endonimi pa skladno s pravopisnimi pravili za poševnico in imenom v jeziku večinskega naroda (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008). Glej angleški del prispevka.

Značilni slovenski endonimi v Italiji so razporejeni vzdolž celotne državne meje z Republiko Slovenijo (Furlan in ostali 2008): Basovizza/**Bazovica**, Cividale del Friuli/**Čedad**, Gorizia/**Gorica**, Lucinico/**Ločnik**, Monfalcone/**Tržič**, Prosecco/**Prosek**, Tarvisio/**Trbiž**, Trieste/**Trst**, Valbruna/**Ovčja vas** in Villa Opicina/**Opčine**.

Vsi slovenski endonimi na Madžarskem so na območju izključno podeželskega Slovenskega Porabja severno od tromeje med Madžarsko, Avstrijo in Slovenijo (Kozar-Mukič 1998): Alsószölnök/**Dolnji Senik**, Apátistvánfalva/**Števanovci**, Felsőszölnök/**Gornji Senik**, Orfalu/**Andovci**, Rábatótfalu/**Slovenska ves**, Ritkaháza/**Ritkarovci**, Szakonyfalva/**Sakalovci** in Verice/**Permise**. Za celotno slovensko skupnost v Porabju, ki se sporazumeva v prekmurskem narečju, knjižne slovenščine pa ne razume najbolje, je bil hud udarec administrativni ukrep, s katerim so naselji Verice in Ritkarovci združili v enotno naselje **Verice-Ritkarovci** z madžarskim imenom Kétyölgy v pomenu 'Dve dolini', kar je odmik od tamkajšnjega tradicionalnega poimenovanja naselij. V Slovenskem Porabju so tako kot na drugih zamejskih območjih tudi številna slovenska ledinska in druga zemljepisna imena.

Slika 3: Zemljepisna imena v Slovenskem Porabju; slovenska imena imajo tudi številna naselja na Gradiščanskem v Avstriji (Kozar-Mukič 1998). Glej angleški del prispevka.

4 Pogled v Slovenijo od zunaj

Pregled znotraj Republike Slovenije začnimo tam, kjer smo končali prejšnje poglavje, to je z ledinskimi in drugimi zemljepisnimi imeni. Poleg slovenskih najdemo tovrstne endonime tudi v jeziku obeh uradno priznanih narodnostnih skupnosti, to je v italijanščini in madžarščini. Ni nujno, da so imena še vedno v originalni, tujejezični obliki, saj je tudi v Sloveniji prišlo do podomačevanja imen v slovenščini bližje oblike, kar je bila pogostejša praksa na priobalnem območju, kjer žive Italijani, kot ob slovensko-madžarski meji v Prekmurju, kjer žive Madžari (tudi zato je na tem narodnostno mešanem območju na slovenskih zemljevidih razen naselbinskih zelo malo drugih zemljepisnih imen; glej na primer Atlas Slovenije 2005). Tako se lahko v zaledju Kopra srečamo z množico ledinskih in vodnih imen, ki so etimološko romanskega izvora, vendar so v slovenščini zapisana tako, kot se izgovarjajo (Titl 2000). Značilni primeri v katastrski občini Semedela so na primer **Babuder**, **Bajon**, **Brut**, **Burkola**, **Fontana**, **Fontanela**, **Jurada**, **Karbonara**, **Mačerata**, **Pjažentin**, **Pošlona**, **Rampin**, **Skarpoline** in **Trikola**, v katastrski občini Malija pa **Bošk**, **Čičole**, **Kane**, **Kaštelir**, **Komunela**, **Loret**, **Ronek**, **Srdakon**, **Sulne** in **Trmun**.

Uradno dvojezična so tudi imena vseh 25 naselij na narodnostno mešanem ozemlju, ki so etimološko v glavnem italijanskega oziroma starejšega izvora. Značilni primeri italijanskih krajevnih endonimov so Ankarano/**Ancarano**, Bertoki/**Bertocchi**, Izola/**Isola**, Kolomban/**Colombano**, Koper/**Capodistria**, Piran/**Pirano**, Portorož/**Portorose**, Sečovlje/**Sicciole** in Šalara/**Salara** (Furlan in ostali 2008). Uradna slovenska narodnostna politika je pri dosledni uporabi dvojezičnosti na narodnostno mešanem območju šla tako daleč, da je dvojezično kar nekako na silo poimenovala tudi nekatera novejša krajevna imena slovenskega izvora, kar deluje tuje, vendar nedvoumno opredeljuje lego znotraj tega območja. Najbolj izstopajoča tovrstna primera sta Jagodje/**Jagodje** in Dobrava/**Dobrava presso Isola**, medtem ko je v primeru dvojezičnega naselja Prade/**Prade** slovensko ime enako izvornemu romanskemu endonimu.

Slika 4: Zemljepisna imena na narodnostno mešanem območju v Slovenski Istri. Dvojezična imena so zapisana s poševnico, za katero so zapisani tudi slovenski endonimi v Italiji. Eksonim Gradež je zapisan v oklepaju (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008). Glej angleški del prispevka.

Tudi na uradno opredeljenem z Madžari poseljenim narodnostno mešanem ozemlju je vseh 30 tamkajšnjih naselij zapisanih dvojezično (Furlan in ostali 2008; Internet 2; Internet 3; Internet 4; Internet 5), pri čemer je opazno, da so slovenska imena v večini primerov izpeljana iz madžarskih endonimov. Možno je, da so madžarska imena nastala na podlagi prvotnih slovenskih imen, saj je bilo to ozemlje do vdora Ogrov v 9. stoletju eno od zibelk slovenstva. Značilni primeri madžarskih endonimov so: Čentiba/**Csente**, Dolga vas/**Hosszúfalva**, Dolina/**Völgyifalu**, Genterovci/**Göntérháza**, Gornji Lakoš/**Felsőlakos**, Lendava/**Lendva**, Mostje/**Hidvég**, Petišovci/**Petesháza**, Trimlini/**Hármasmalom** in Žitkovci/**Zsitkóc**. Nekatera slovenska imena se minimalno razlikujejo od madžarskih (na primer Banuta/**Bánuta**), dve pa sta v obeh jezikih povsem enaki: Kapca/**Kapca** in Pince/**Pince**.

Slika 5: Zemljepisna imena na narodnostno mešanem območju v Prekmurju. Dvojezična imena so zapisana s poševnico, za katero so zapisani tudi slovenski endonimi v Avstriji in na Madžarskem. Slovenski eksonimi v sosednjih državah so zapisani v oklepaju (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008). Glej angleški del prispevka.

V zvezi z dvojezičnimi imeni na narodnostno mešanem območju v Prekmurju se je pojavil problem, ki je tesno povezan z naravo endonima. Na območju občine Moravske Toplice so se namreč pred leti (Statut občine Moravske Toplice 1995) nekatera naselja odločila izstopiti z narodnostno mešanega območja, s čimer je bila opuščena uradna dvojezičnost. Gre za naselja Lončarovci, Ivanjševci in Berkovci pri Prosenjakovcih z madžarskimi imeni **Gerőháza**, **Jánosfa** in **Berkeháza**, za katera na podlagi definicije endonima ni povsem jasno, ali gre še za endonime ali morebiti že za madžarske eksonime.

Slika 6: Čeprav je bila v prekmurskih naseljih Lončarovci, Ivanjševci in Berkovci pri Prosenjakovcih uradna dvojezičnost ukinjena že pred dobrim desetletjem, so tudi v najnovejši izdaji Atlasa Slovenije (2005) še vedno zapisana dvojezično. Glej angleški del prispevka.

Podobno velja za ozemlje nemškega narodnostnega otoka na Kočevskem. Kočevski Nemci so bili že od naselitve na ozemlju sedanje Slovenije precej drugačni od Nemcev, ki so naseljevali preostale dele Slovenije, saj so se na Kočevsko naseljevali večinoma iz gospodarskih razlogov. Prve koloniste je v tridesetih letih 14. stoletja pripeljal grof Oton Ortenburški. Prihajali so iz Koroške in tudi iz Tirolske. Leta 1910 je bilo na Kočevskem 61 narodno mešanih in 110 povsem nemških naselij, v katerih je živelo 17.184 ljudi, leta 1931 je bilo povsem nemških samo še 31 naselij, v katerih je živelo 11.878 prebivalcev z nemškim materinim jezikom (Internet 6).

Po 2. svetovni vojni Nemcev na Kočevskem uradno ni več. Mnoga naselja so bila načrtno uničena, pri preostalih pa so bila imena poslovenjena. Kljub temu je v njihovih imenih še vedno mogoče zaznati močan nemški vpliv (internet 6). Tako je kraj **Göttenitz** (izvorno slovensko ime) postal Gotenica, **Gottschee** Kočevje, **Handlner** Handlerji, **Hasenfeld** Zajčje Polje, **Lienfeld** Livold, **Moos** Mlaka pri Kočevski Reki, **Rajhenav** Reichenau, **Schalkendorf** Šalka vas, **Stalzern** Štalcerji in **Zwischlern** Cvišlerji. Pri slovenjenju gre predvsem za transkripcijo, deloma pa tudi za pomensko prevajanje oziroma kalkiranje. Ker se je z izginotjem nemškega jezikovnega otoka pojavila etnična in časovna diskontinuiteta, se poraja vprašanje, ali so kljub nedvoumnemu endonimskemu značaju nemške oblike imen še vedno endonimi ali morda le še nemški eksonimi ali pa gre morda v prvi vrsti za zgodovinska imena. Nemška manjšina namreč v Sloveniji nima uradnega statusa. Če bi ga slučajno dobila, bi se na novo odprla dilema o celi vrsti nemških zgodovinskih imen, ki imajo zdaj status eksonima, z uradnim statusom nemške manjšine pa bi znova postala endonimi, čeprav gre funkcionalno povsem nedvoumno za zgodovinska imena. Predstavljena so v naslednjih odstavkih.

Nadaljujmo s pregledom nemških imen znotraj Republike Slovenije in si najprej oglejmo nemške eksonime. Glede na v zgodovinskem pregledu predstavljene okoliščine se zdi, da je v Sloveniji povsem sprejemljiva raba naslednjih eksonimov (Der Neue Orbis Weltatlas 1992): Celje (**Cilli**), Jesenice (**Aßling**), Kamnik (**Stein**), Kočevje (**Gottschee**), Kranj (**Krainburg**), Ljubljana (**Laibach**), Ljutomer (**Luttenberg**), Maribor (**Marburg**), Postojna (**Adelsberg**) in Ptuj (**Pettau**). V Novem Orbisovem atlasu sveta (Der Neue Orbis Weltatlas 1992) pa pri podrobnem prikazu Nemčije in okoliških ozemelj najdemo tudi zemljevid, ki prikazuje skrajni severni del Republike Slovenije, na njem pa so krajevna in druga zemljepisna imena zapisana skoraj izključno v nemščini, kar nakazuje na mnogo širše dojetanje eksonimov. Tako na primer najdemo na mestu kraja Črna na Koroškem le nemško ime **Schwarzenbach**, kraja Luče **Leutsch**, Prevalje **Prävali**, Radenci **Radein**, Reifnig **Ribnica na Pohorju**, Ruše **Maria Rast**, Solčava **Sulzbach**, Veržej **Wernsee**, Zgornja Velka **Oberwölling** in Žirovnica **Scheraunitz**. Gre za manjša naselja, ki so v času Avstro-Ogrske monarhije dejansko imela tudi nemška imena, pozneje pa se ta v vsakdanjem življenju znotraj Slovenije in tudi sicer niso več uporabljala. Za tako izjemno stopnjo eksonimizacije najbrž ni nobene dejanske potrebe, razen morebiti pritlehnih političnih vzgibov. Treba pa je povedati, da se v zadnjem času s povečano aktivnostjo UNGEGN-a vsaj na zemljevidih število tovrstnih odklonov zmanjšuje.

Slika 7: Nenavadno zapisana imena na severu Republike Slovenije v Novem Orbisovem atlasu sveta (Der Neue Orbis Weltatlas 1992). Glej angleški del prispevka.

Resne težave pri ustreznem razmejevanju med zgodovinskimi imeni in eksonimi ter njihovem razlikovanju, če že ne kar ignoriranje UNGEGN-ovih priporočil o načelih dobre prakse ravnanja z eksonimi (Kladnik 2007, 59 in 60) potrjuje stran s seznamom evropskih eksonimov v Wikipediji na internetu (Internet 7). V njegovem nemškem oddelku (Internet 8) najdemo na ozemlju Slovenije kar 343 nemških »eksonimov«, pri čemer navajamo samo del seznama oziroma le kraje, ki se v slovenščini začnejo s črko b: Begunje na Gorenjskem (**Vigaun bei Lees**), Bela Cerkev (**Weißkirchen in Krain**), Beltinci (**Fellsdorf**),

Bistrica pri Mariboru (**Feistriz bei Marburg**), Bizeljsko (**Wisell**), Blanca (**Blanza bei Lichtenwald**), Blatnik (**Rußbach**), Bled (**Veldes**), Bohinj (**Wochein**), Bohinjska Bela (**Wocheiner Vellach**), Bohinjska Bistrica (**Wocheiner Feistriz**), Borovnica (**Franzdorf**), Bovec (**Flitsch**), Braslovče (**Fraßlau**), Brezje (**Bresiach**), Brezje pri Rožnem Dolu (**Wretzen bei Tschermoschnitz**), Brezno (**Fresen**), Brezovica pri Ljubljani (**Bresowitz bei Laibach**), Brežice (**Rann**), Brunsice (**Wrußnitz**) in Buče (**Fautsch**). Gre torej v glavnem za naselja severno od Save, ki so bila med 2. svetovno vojno vključena v Nemčijo, pa tudi naselja na območju kočevskega jezikovnega otoka.

Nič drugače ni z italijanskimi »eksonimi« na ozemlju Republike Slovenije. Ker so imena ob obali Jadranskega morja po naravi endonimi, drugod pa Italijani nikoli niso bili avtohtona populacija, je velika stopnja eksonimizacije slovenskih krajev vsaj presenetljiva, če že ne problematična.

Največ italijanskih oblik imen se pojavlja v zahodnem delu Slovenije, ki je med letoma 1919 in 1943 spadal k Italiji. Takrat je prišlo do načrtno italijanizacije vseh prej izključno slovenskih krajevnih imen, ki pa tudi po preimenovanju še vedno povsem nedvoumno razkrivajo slovensko jezikovno izročilo. Imena so se uporabljala dvojezično. Kot primer si poglejmo značilna preimenovanja desetih krajev v občini Pivka, ki se je takrat imenovala Sveti Peter na Krasu (Consimento della ... 1921): Gradec/**Grazza**, Klenik/**Clenico**, Krastje/**Crastia**, Nemška vas/**Nenci**, Palčje/**Palice**, Petelinje/**Petteline**, Radohova/**Rodocca**, Selce/**Selza**, Št. Peter/**San Pietro del Carso** in Trnje/**Tergne**.

Nenavadno ozadje italijanskih »eksonimov« razkriva seznam naselij v občini Tolmin na italijanski Wikipediji, kjer so v italijanščini z izjemo petih naselij zapisana imena vseh drugih od tamkajšnjih 72 naselij.

Preglednica 1: Il comune di Tolmino è diviso in 72 insediamenti (*naselja*) (Internet 9; prevod: Občina Tolmin je razdeljena na 72 naselij; *pri zapisu imena v slovenščini je napaka; **naselja ni več, ker je bilo ukinjeno).

Baccia di Modrea (<i>Bača pri Modreju</i>)	Paniqua (<i>Ponikve</i>)
Baccia [di Piedicolle] (<i>Bača pri Podbrdu</i>)	Pecine (<i>Pečine</i>)
Càmina (<i>Kamno</i>)	Piedicolle (<i>Podbrdo</i>)
Cal (<i>Kal</i>)	Piedimelze (<i>Podmelec</i>)
Chiesa San Giorgio (<i>Kneža</i>)	Poglizze di Monte San Vito (<i>Polje [»Poljice«]</i>)
Ciadra (<i>Čadrg</i>)	Polubino (<i>Poljubinj</i>)
Cighino (<i>Čiginj</i>)	Porsenna (<i>Porezen</i>)
Clavice (<i>Klavže</i>)	Prapeno di Lubino (<i>Prapetno</i>)
Colle Pietro (<i>Petrovo Brdo</i>)	Prapeno del Monte (<i>Prapetno Brdo</i>)
Coritenza (<i>Koritnica</i>)	Rauna di Piedimelze (<i>Kneške Ravne</i>)
Cosarsa (<i>Kozarščce</i>)	Rauna di Tolmino (<i>Tolminske Ravne</i>)
Cosmeriza (<i>Kozmerice</i>)	Roče
Cucco di Gracova (<i>Kuk</i>)	Rutte di Gracova (<i>Ruf</i>)
Daber	Rutte di Volzana (<i>Volčanski Ruti</i>)
Dolgi Laz	Sabbice di Tolmino (<i>Žabče</i>)
Dollia (<i>Dolja</i>)	Sacria (<i>Zakraj</i>)
Dobrocenie (<i>Drobočnik</i>)	Santa Lucia d'Isonzo (<i>Most na Soči</i>)
Gàbria di Tolmino (<i>Gabrje</i>)	Sant'Osvaldo [»Strizisce«] (<i>Stržišče</i>)
Gorski Vrh	Sella di Piedimelze (<i>Sela nad Podmelcem</i>)
Gracova Serravalle (<i>Grahovo ob Bači</i>)	Sella di Volzana (<i>Sela pri Volčah</i>)
Grande (<i>Grant</i>)	Sellischie di Tolmino (<i>Selišče</i>)
Grudenza (<i>Grudinca*</i>)	Selze di Caporetto (<i>Selce</i>)
Iusina (<i>Hudajuzna</i>)	Slappe d'Itria (<i>Slap ob Idrijci</i>)
Idria di Baccia (<i>Idrija pri Bači</i>)	Sottolmino (<i>Zatolmin</i>)
Lisec**	»Stazione« (<i>Postaja</i>)
Loia (<i>Loje</i>)	Stopenico (<i>Stopnik</i>)
Logarschie (<i>Logarščce</i>)	Temelino (<i>Temljine</i>)
Log [di sopra] (<i>Gorenji Log</i>)	Tertenico (<i>Trtnik</i>)
Lom di Canale (<i>Kanalski Lom</i>)	Tribussa Inferiore (<i>Dolenja Trebuša</i>)
Lom di Tolmino (<i>Tolminski Lom</i>)	Tribussa Superiore (<i>Gorenja Trebuša</i>)
Lubino (<i>Ljubinj</i>)	Tolmino (<i>Tolmino</i>)
Modrea (<i>Modrej</i>)	Vetta di Monte San Vito (<i>Bukovski Vrh</i>)
Modreuzza (<i>Modrejce</i>)	Villa Grotta di Dante (<i>Zadlaz-Čadrg</i>)
Monte San Vito (<i>Šentviška gora*</i>)	Vollària (<i>Volarje</i>)
Monte Snoile (<i>Znojile</i>)	Volzana (<i>Volče</i>)
Oblocca (<i>Obloke</i>)	Zaraban (<i>Zadlaz-Žabče</i>)

Zapis je še toliko bolj problematičen, ker so najprej navedena italijanska imena, slovenska imena pa so za njimi zapisana v oklepaju, kot se sicer zapisujejo eksonimi.

Kljub temu lahko nekatere italijanske oblike imen na ozemlju Republike Slovenije opredelimo za povsem ustrezne eksonime (Internet 10; Internet 7). Stran s seznamom evropskih eksonimov v Wikipediji na internetu v italijanskem oddelku (Internet 11) za Slovenijo vsebuje 46 zemljepisnih imen, med katerimi so tudi Ajdovščina (**Aidussina**), Bovec (**Plezzo**), Idrija (**Idria**), Kobarid (**Caporetto**), Ljubljana (**Lubiana**), Pivka (**San Pietro del Carso**), Postojna (**Postumia**), Sežana (**Sesana**), Tolmin (**Tolmino**) in Vipava (**Vipacco**).

Slika 8: Zemljevid z v oklepaju zapisanimi italijanskimi eksonimi v zahodnem in osrednjem delu Slovenije ter sosednjih državah (Atlante della Terra de Agostini 2002).

Glej angleški del prispevka.

Le malo boljša je podoba rabe madžarskih eksonimov na ozemlju Republike Slovenije. Po enem od razpoložljivih virov (Cartographia Világatlasz 1995) je edini pravi madžarski eksonim v Sloveniji Murska Sobota (**Muraszombat**), po drugem (Internet 7) pa se temu pridružijo še Celje (**Cilli/Cille**), Ormož (**Ormosd**) in Ptuj (**Potony**).

Če Madžarov ozemlje večjega dela Slovenije, ki je bilo nekoč v avstrijskem delu monarhije, pretirano ne zanima, je povsem drugače s krajevnimi imeni v Prekmurju, ki je bilo do leta 1918 sestavni del njenega ogrskega dela. Takrat so bila imena vseh krajev bodisi enojezična madžarska bodisi dvojezična madžarsko-slovenska, zato je do neke mere razumljivo, da se skuša ohraniti spomin na takratne čase. Podobno se dogaja v vseh delih nekdanje Ogrske, ki so zdaj deli neodvisnih držav Romunije, Ukrajine, Slovaške, Hrvaške in Srbije, tudi njenega severnega dela Vojvodine (Internet 12), kjer seznam madžarskih krajevnih imen obsega kar 363 enot. Seznam za območje Prekmurja (Internet 13; poleg 30 uradnih dvojezičnih krajevnih imen, ki so zagotovo endonimi, je v njem pomotoma vključenih tudi nekaj imen naselij južno od Mure in celo ime **Cille** za Celje) obsega 183 krajevnih imen v madžarskem jeziku (mnoga so navedena kot alonimi), med njimi se naslednjih 13 v slovenščini začne s črko s: Satahovci (**Muraszentes**), Sebeborci (**Szentbiber**), Selo (**Nagyótlak**), Serdica (**Seregháza**), Skakovci (**Szecsényfa**), Sodišinci (**Bírószék/Szodesincz**), Sotina (**Hegyszoros/Szotina**), Središče (**Szerdahely**), Srednja Bistrica (**Közébeszterce**), Stanjevci (**Kerkaszabadhegy**), Strehovci (**Órszentvid/Sztrelec**), Strukovci (**Sürüház/Strukócz**) in Suhi Vrh (**Szárzhegy**).

Slika 9: V madžarskem atlasu sveta (Cartographia Világatlasz 1995) se na območju Slovenije kot eksonimi pojavljajo le imena večjih pokrajin in rek.

Glej angleški del prispevka.

Slika 10: V istem atlasu (Cartographia Világatlasz 1995) se pri podrobnem prikazu Madžarske in bližnjega sosedstva v Prekmurju pojavita naselbinska eksonima Muraszombat in Lendva, ustrezno zapisana v oklepaju.

Glej angleški del prispevka.

Ker imajo madžarska krajevna imena z bistveno daljšo tradicijo rabe drugačno zgodovino od italijanskih imen, se za tista med njimi, ki že skoraj stoletje niso na uradnem dvojezičnem območju v Prekmurju, poraja vprašanje, ali jih je ustrezneje opredeliti kot eksonime ali kot zgodovinska imena.

Kot je že v zgodovinskem pregledu nakazano, imamo Slovenci, če izvzamemo novodobne nespornosti okrog preimenovanja Piranskega zaliva (Kladnik in Pipan 2008), še najmanj težav z zemljepisnimi imeni s Hrvači. Njihov edini eksonim na ozemlju Republike Slovenije je Koper (**Kopar**) (Internet 7).

5 Problemi, povezani z ustreznostjo slovenskih endonimov v zamejstvu in endonimov v jezikih manjšin v Republiki Sloveniji

Glavni problem ustreznosti endonimov v jezikih narodnih manjšin na dvojezičnih območjih je neustaljenost njihovih zapisov, ki ima korenine v težavah s standardizacijo. Ta je povezana z odločanjem o njihovi obravnavi bodisi po načelih knjižne jezikovne norme bodisi narečnih posebnosti. Jedro problema je v dejstvu,

da so za standardizacijo vseh zemljepisnih imen na dvojezičnih območjih, tudi imen v jezikih narodnih manjšin, pristojni imenoslovni organi v matičnih državah z večinskim tujejezičnim narodom, pravopisne norme knjižnega jezika pa se kreirajo v sosednjih državah, kjer imajo manjšinski narodi status večinskega naroda.

Na primeru Slovenije in zamejstva to pomeni, da v Sloveniji sprejemajo pravopisne norme slovenskega jezika, prav tako pa je slovenska Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen odgovorna za standardizacijo vseh zemljepisnih imen na ozemlju Republike Slovenije, vključno z italijanskimi in madžarskimi, za kar pa nima potrebnega jezikovnega znanja. Na drugi strani so za standardizacijo slovenskih zemljepisnih imen na ozemljih Avstrije, Italije in Madžarske pristojni tamkajšnji imenoslovni organi, ki pa za njihovo ustrezno obravnavo prav tako nimajo potrebnega jezikovnega znanja. Zaradi tega bi bilo nujno sodelovanje med jezikovno dobro podkovanimi predstavniki manjšinskih narodov in imenoslovnimi organi v matičnih državah, kar je v primeru majhnih in izoliranih narodnih manjšin lahko zelo problematično, če že ne nemogoče. Še huje je, če nezmožnost narodnih manjšin na ustrezno odzivanje izkorišča raznarodovalno motivirana politika pripadnikov večinskih narodov, kar ima za posledico čedalje večje odmike zemljepisnih imen v jezikih narodnih manjšin od norm njihovega knjižnega jezika.

Zaradi tega bi bilo skladno z načeli dobre prakse ravnanja z zemljepisnimi imeni priporočljivo vzpodbujanje sodelovanja med imenoslovnimi organi v matičnih državah, pristojnimi za standardizacijo imen v manjšinskih jezikih, ter imenoslovnimi organi v sosednjih državah, kjer se kreirajo pravopisna pravila. Tovrstno sodelovanje bi moralo postati samo po sebi umevno, saj naj bi bil v sodobni Evropi odprtih meja (zaenkrat marsikje bolj deklarativni) cilj vseh političnih in strokovnih organov, pristojnih za problematiko narodnih manjšin, da se tem zagotovijo enakovredne (jezikovne, izobraževalne, kulturne, socialne, gospodarske, infrastrukturne) možnosti za nadaljnji uspešen razvoj.

Če tega ne bo, bo povsem logična posledica, da bodo imeli politiki v matičnih državah z narodnimi manjšinami polna usta potreb po varovanju narodnih manjšin, v praksi pa se bo, tudi ob nenehnem bolj ali manj odkritem šikaniranju, število pripadnikov narodnih manjšin še vnaprej neusmiljeno zmanjševalo.

Dejstvo je, da je še najlažje obvladovati manjšinsko problematiko v primeru, ko nekaj tisoč predstavnikov manjšinskega naroda sklenjeno poseljuje ozemeljsko zaokroženo narodnostno mešano območje, kar je tudi v primeru italijanske in madžarske narodne manjšine v Republiki Sloveniji. Večje število je lahko problematično. Tudi zato se v Sloveniji kaže odpor po zagotovitvi statusa narodne manjšine bolj številčnim po 2. svetovni vojni priseljenim Hrvatom, Srbom, Bošnjakom, Makedoncem in Albancem, ki so se kot ekonomski, v zadnjih dveh desetletjih pa tudi kot politični emigranti naselili v različnih delih države, še zlasti pa v mestih. Podobno velja tudi za po mestih razpršene preostale pripadnike nemške narodnosti. V primeru vseh teh narodov je slovenska narodnostna politika bolj kot v njihovo varovanje usmerjena v njihovo raznarodovanje oziroma v njihovo postopno asimilacijo, kar se vsaj uradno razlaga kot ukrep proti poslabšanim demografskim razmeram.

Slika 11: Na tem zemljevidu južne Koroške so v Avstriji vsa slovenska imena zapisana v oklepajih, tudi tista, ki so nedvoumni endonimi, kar je v nasprotju z veljavnim slovenskim pravopisom (Veliki atlas sveta 2005, 37).

Glej angleški del prispevka.

Preglednica 2: Primerjava zapisov izbranih slovenskih endonimov na dvojezičnem ozemlju avstrijske Koroške v različnih virih.

nemško ime	Klemenčič 1972	Atlas Slovenije 1986	Atlas Slovenije 2005	Državna pregledna karta Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000, 2008	Internet 14
Federaun (Oberfederaun)	Vetrov	Vetrov	Vetrov	Megrje	Vetrov
Mittewald	Na Dobrovi	Na Dobrovi	Na Dobravi	–	Na Dobravi
Outschena	Ovčena	Ovčena	Ovčna	Ovčna	Ovčena
Paßriach	Pozerje	Pazrije	Pazrije	Pazrije	Pazrije
Pudlach (Oberpudlach)	Zg. Podlaz	Zg. Podlaz	Zgornji Podlog	Zgornji Podlog	Zgornji Podlaz
St. Egyden	Št. Ilj	Št. Ilj	Šentilj	Šentilj	Šentilj
St. Kanzian am Klopeiner See	Škocijan	Škocijan	Škocijan	Škocijan v Podjuni	Škocijan v Podjuni
St. Michael	Šmihel	Šmihel	Šmihel pri Pliberku	Šmihel pri Pliberku	Šmihel
Wurdach	Brda	Brda	Vrdi	Vrdi	Vrdi
Zell-Pfarre	Sele Fara	Sele	Sele-Fara	Sele	Sele-Fara

Poglejmo si še nekaj povsem praktičnih primerov neenotne rabe slovenskih krajevnih zemljepisnih imen v zamejstvu. Na narodnostno mešanem ozemlju na južnem Koroškem v Avstriji je slovenska narodna manjšina z okrog 15.000 uradno opredeljenimi pripadniki še vedno dovolj vitalna, da sistematično skrbi tudi za ustreznost tamkajšnjih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku (Dvojezična Koroška ... 1982; Zdovc 1993 – o tem glej tudi Šivic-Dular 1995; Zdovc 2008). Tako so na primer pred desetletji narečno obliko zapisa občnoimenskega izraza ves v krajevnih imenih prilagodili slovenski pravopisni normi vas, kar pa se ni zgodilo v Slovenskem Porabju. Kljub temu je tudi na dvojezičnem območju avstrijske Koroške še vedno mogoče zaznati, da je raba nekaterih zemljepisnih imen neenotna (preglednica 2).

Preglednica 3: Primerjava zapisov izbranih slovenskih endonimov na ozemlju Rezije v različnih virih.

italijansko ime	Medved 1974	Ferenc 1996	Državna pregledna karta Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000, 2008	Internet 16
Coritis	Korito	Koričo	Korito	Koričo
Gniva	Njiva	Njiva	Njiva	Njiva
Lischiazze	Lisenek	Liščaca	Liščace	Liščaca
Oseacco	Osojani	Osoanë	Osojani	Osoane
Prato di Resia	Ravnica	Ravanca	Ravanca	Ravanca
Resiutta	Na Bili	Bila	Na Bili	Na Bili
San Giorgio	V Bili	Bila	V Bili	Bila
Stolvizza	Solbica	Solbica	Solbica	Solbica

Drugo skrajnost predstavlja izolirana skupnost Rezijanov (Matičev in Pahor 1996; Željan 2009), ki prebiva v odmaknjeni alpski dolini pod ostenji Kanina v skrajnem severovzhodnem delu Italije. Zaradi odmaknjenosti in prometne neprehodnosti je vsega okrog 1200 preostalih prebivalcev sčasoma razvilo rezijansko narečje, ki ga Slovenci le stežka razumemo. Rezijanščina je v zadnjem času dobila celo lastno pravopisno normo s črkami oziroma grafemi, ki jih slovenski pravopis nima. Nekateri zagovarjajo celo tezo (Steenwijk 1992; Vermeer 1993; Steenwijk 2005), da je samostojen jezik, a je zakon o zaščiti slovenske manjšine v Furlaniji - Julijski krajini, ki ga je sprejel tamkajšnji deželni svet oktobra 2007, tudi rezijanščino uvrstil med slovenska narečja (Internet 15). V prid njene umestitve med slovenska narečja govori tudi zajeten zbornik (Toporošič, Paternu 2008), ki ga je pravkar izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Prav strokovna neenotnost, ki jo izkoriščajo nacionalisti in se prenaša med predstavnike manjšine,

Preglednica 4: Primerjava zapisov izbranih slovenskih endonimov na ozemlju Beneške Slovenije v različnih virih.

italijansko ime	Medved 1974	Bufon in Jeri 1996	Državna topografska karta v merilu 1 : 25.000, 1996–1999	Carta Topografica Valli del Natisone, Cividale del Friuli 1999	Državna pregledna karta Republike Slovenije v merilu 1 : 250.000, 2008	Internet 17
Canalutto	Kanalič	Skrile	Skrile	Skrila	–	Skrila
Canebola	Čenebola	Čenebola	Čenebola	Čanebola	Čanebola	Čanebola
Cepletischis	Ceplesišča	Čeplesišče	Čeplesišče	Čeplesišče	Čeplesišče	Čeplesišče
Cosizza	Kozca	Kozica	Kozica	Kozca	Kozica	Kosca
Grimacco	Grmək	Grmek	Grimako	Garmak	–	Garmak
Masarolis	Mažerole	Mažerole	Mažerole	Mažeruola	Mažerole	Mažeruola
Montefosca	Črni vrh	Črni Vrh	Črni Vrh	Čarni Varh	Črni Vrh	Čarni Varh
Platischis	Plestišča	Platišče	Plestišča	–	Plestišča	Plestišče
Ponteacco	Petjag	Petjag	Petjak	Petjag	Petjag	Petjag
Prosenicco	Prosnid	Prosnid	Prosnid	Prosnid	Prosnid	Prosnid
San Pietro al Natisone	Špeter Slovenov	Špeter Slovenov	Špeter	Špietar	Špeter Slovenov	Špietar
Savogna	Sovodnje	Sovodnje	Sovodnje	Sauodnja	Sovodnja	Sauodnja
Sverinaz	Zverinac	Zaverinac	Zaverinac	Zverinac	–	Zverinac
Stregna	Srednje	Srednje	Srednje	Sriednje	Srednje	Srednje
Torreano	Tavorjana	Tavorjana	Tavorjana	Tauarjana	Tavorjana	Tavorjana

je bistveni razlog, da je poenotenost zapisovanja rezijanskih zemljepisnih imen zelo majhna (preglednica 3). Slovenska strokovna srenja se zaenkrat sicer še nagiba k zapisovanju s črkami slovenske abecede, zaradi posebnosti rezijanskega narečja pa dopušča odstopanje od sodobnih norm slovenskega knjižnega jezika.

Slika 12: V Enciklopediji Sloveniji so rezijanska krajevna imena zapisana s črkami, ki niso del slovenskega pravopisa (Ferenc 1996). Glej angleški del prispevka.

Če bi rezijanščina morebiti uspela z uveljavitvijo statusa samostojnega jezika, bi se odprla nova dilema o razvrstitvi tamkajšnjih narečnih imen v sistemu endonim-eksonim. Za zdaj lahko namreč še vedno govorimo o slovenskih endonimih, ki bi ob osamosvojitvi rezijanščine postali slovenski eksonimi. Pravzaprav bi to postali šele takrat, ko bi jih poknjžili v sodobno slovenščino, za kar za zdaj še ni bilo prave potrebe. S tem bi imeli v Reziji kar štirijezične toponime: italijanske, rezijanske, furlanske in slovenske.

Precejšnjo neenotnost je zaznati tudi na primeru zapisov zemljepisnih imen na območju Beneške Slovenije (Bufon, Jeri 1987) (preglednica 4). Ker je bila Beneška Slovenija vseskozi pod vladavino Beneške Republike in pozneje Italije, so se izoblikovale jezikovne posebnosti, ki so razlog, da je tudi v tem narečju dopustno odstopanje od sodobnih norm slovenskega knjižnega jezika, na primer narečnih zapisov bar-do in varh namesto knjižnih brdo in vrh. Zato je razumljivo, da se zapisi imen nekaterih naselij vseskozi spreminjajo, zapisi nekaterih, na primer kraja Tavorjana (italijansko Torreano) pa so bolj ustaljeni. V naj-novejšem času se med italijanskimi nacionalisti pojavljajo pobude, da se beneškoslovensko narečje obravnava kot posebna kategorija, izvzeta iz enotne zaščite slovenske jezikovne skupnosti v Italiji.

Slika 13: Nekatera slovenska zemljepisna imena na območju Beneške Slovenije odstopajo od norm slovenskega knjižnega jezika. Endonimi so zapisani za poševnico, eksonimi pa v oklepajih (Državna pregledna karta Republike Slovenije ... 2008). Glej angleški del prispevka.

6 Sklep

Zgodovina Slovencev je slejkoprej burna. Neodvisno državo smo dočakali šele pred slabima dvema desetletjema, pred tem pa smo v skoraj tisočletje in pol dolgi prisotnosti na območju Alp in njihovem obrobju vseskozi bili trd narodnostni boj ter ob tem vseskozi vztrajno izgubljali etnično ozemlje. Tudi na ozemlju Republike Slovenije se je slovenski živelj mešal s pripadniki sosednjih narodov, ki pa so se sčasoma vendarle praviloma stapljali z večinskimi Slovenci. Zato ni čudno, da je prav slovenščina jezik, ki je med vsemi slovenskimi jeziki daleč najbolj bogat z narečji (Repolusk 1998; Internet 18). Seveda sta k temu prispevali tudi težka prometna prehodnost in precejšnja izoliranost posameznih prebivalstvenih skupnosti.

Čas je, da zaustavimo zmanjševanje slovenskega etničnega ozemlja, četudi zaradi politično še vedno živahne raznarodovalne politike v zamejstvu tega ne bo mogoče doseči zlahka. Vendar prav nova, združena Evropa predstavlja novo kakovost, ki bi lahko ob popolnemu odpiranju državnih meja ter krepitvi gospodarskih, kulturnih in drugih stikov prispevala k izboljšanju položaja pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Avstriji, Italiji in na Madžarskem.

V ta kontekst spada tudi pobuda za sodelovanje med Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije in imenoslovnimi organi v sosednjih državah. Prav z vzpostavitev medsebojnega zaupanja ob tvornem sodelovanju pri razreševanju odprtih vprašanj bi lahko pomembno prispevali k nadaljnjim prizadevanjem po ustrezni obravnavi zemljepisnih imen tako na zamejskih območjih zunaj Slovenije kot na narodnostno mešanih območjih znotraj naše države, pri čemer velja ohranjanje zemljepisnih imen v manjšinskih jezikih izpostaviti kot pomemben del slovenske kulturne dediščine, kulturne dediščine sosednjih držav in nenazadnje evropske kulturne dediščine.

7 Viri in literatura

Glej angleški del prispevka.